

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelseskrift

til

den offentlige **S**ammen

i

Nykjøbing Cathedralskole
1847.

ved

C. P. Rosendahl,
Rector.

Nykjøbing.

Trykt i W. Laubs Enkes Officin.

Om

de Gamle,

især navnlig Grækerne, som den nyere Verdens
Lærere.

Et Skoleforedrag.

Riære Unge!

Prøven er endt. I have hørt dens Udfald og modtaget de Erindringer og Binf, som samme har foranlediget mig til at give eder; hvilke Erindringer og Binf jeg, efter den Alvor og Inderlighed, hvormed de gives, den Alvor og Inderlighed, som min Kiærlighed for eder Alle stedse tilstiger mig, naar jeg formaner og opfordrer eder, saa gierne smigrer mig med Haabet om, ikke frugtesløse fulle vende tilbage. Enhver tilegne sig da og benytte hvad deraf kan tiene til hans Tarv, tilegne sig og benytte det med samme Sindelag, som det meddeles, tilegne sig og benytte det under Guds Velsignelse! — —

Dg saa til Slutning nogle Ord om vort Skolearbeide i Almindelighed.

Det synes vel mangen En at være meget, der fordres af eder. Den synes maaskee lang og besværlig den Skole, I have at giennemgaae. Alligevel er den, for Enhver, som til samme har medbragt nogen aaben Sands, noget ungdommeligt Liv, noget egentlig videnskabeligt Kald, ikke blot en nyttig og velsignelsesrig, en oplivende og skivn, men en aldeles nødvendig Skole.

Nødvendig ikke alene for alt det, den efter vore Forhold skal aabne Udgang til, men især for at bringe den unge Siel

i en noiere historisk Forbindelse med Menneskeheden's ædleste og bedste Repræsentanter igiennem hele Tiden, med dem, som tænkte de høieste Tanker, dem, som frembragte de skønneste Værker, dem, som udførte de dristigste Bedrifter, ved hvilke tilhobe Menneskeheden fra Aarhundrede til Aarhundrede blev hvad den nu er, og fra hvilket igjen det tildeels maa udgaae, hvortil det idetmindste maa støttes, som den i Fremtiden, under Forsynets og Religionens Ledelse, ved alle med Kraft og Viisdom Begavedes forenede Bestræbelser, efterhaanden skal vorde.

Hører mig da, medens jeg i muligste Korthed vil see at føre eder tilbage til de Led af Fortidens Historie, gjennem hvilke det er Skolens Maal at bringe eder, berigede med Erfaring og fyldte af Begeistring, ind i Nutiden. Og lærer at erkiende den høiere Viisdom, som alt fra gammel Tid gjorde en saadan historisk Forberedelse, en saadan historisk Tilslutning til Oldtidens Ædleste og Første til Grundlag for en høiere Dannelselse.

Jeg skal nemlig søge, saa godt det i saa og lette Omridser lader sig gjøre, at samle de vigtigste hidhørende historiske Vidnesbyrd, som ikke ere eder selv fremmede, og ledet af dem bestrebe mig for at gjøre det indlysende for eder: hvorfor et hvert dybere Studium rettelig begynder med de gamle Classikere, hvad der gjorde disse, efterat den tidligste udvortes Trang var tilfredsstillet, til den nyere Verdens Lærere i videnskabelig, philosophisk og æsthetisk Henseende, og hvormang gunstige Betingelser dertil, under en høiere Styrelse, forenede sig.

J vide hvorledes Menneskeslægtens Barndom henlagdes under Aftens milde Himmel, og hvorledes den der snart og stærkt formerede sig; hvorledes den fandt saagodtsom alle sine Fornødenheder for sig, og hvorledes først den tiltagende Folke

nængde gjorde Adskillelse og Udbredelse nødvendig; idet indræffende Mangel paa hvilketsomhelst, Nedsættelse i mindre frugtbare og milde Egne tillige blev Anledning til de gavnligste Opfindelser. Thi Trang og Savn og undertiden tilfældig Erfaring blev de ældste Opfinders Moder. Og deraf betiente Forsynet sig til Slægtens tidligste Opdragelse og de aarhige Kræfters første Udvikling. De forskellige Egenes forskellige Beskaffenhed nødte eller ledede til Manglers Afhjælpelse paa forskellige Maade. Naar Frugter ikke længer strakte til for den daglige Næring, maatte man ty til Rodder, Korn og Træ og knuse og tillave samme til Brød eller Kager. Hvad der ikke kunde nydes raat, fandt man paa, ved Jdens Hjælp at tilberede. Naar Jorden ikke afgav det Tilstrækkelige, maatte man efterligne Roddyret og ved Jagten søge sin Føde, og i koldere Egne sin Bedækning. Til Jagten behøvedes Vaaben; disse vare fra Begyndelsen kun Knipler eller Stene. Men Dyrenes Horn kunde snart lede til Opfindelsen af spidse Vaaben, først vel kun tilspidsede Grene, senere Stænger forsynede med Guder af Dyrenes Tænder, eller indfattede med skarpe Stene, endelig beslagne med Metal. Den brændende Sol eller den styrkende Regn fandt man Ly for under Sydsfjovenes brede, tætte Løv; men hvor ingen Skov fandtes, efterlignede man Bedækningen: og Blade, Dviste eller udspændte Huder paa nedrammede Pæle dannede Tag og Bæg, indtil Nedsættelse i et haardere Clima fordrede fastere Boliger.

Barnet efter Dyret og Menneffene maatte tidlig bringes til at nærme sig de roligere og mildere Dyrarter og vænne dem til sig fra spæde af. Saaledes kom man snart til at tæmme og opdrage sig Huusdyr til Nytte og Fornøielse, til at forsyne sig med Næring og Klædning, til at bære sine Byrder og hjælpe ved sit Arbeide.

Den eller de, som tidligst ved Dmhu og Kogt forskaffede sig den talrigste Hiord, vandt snart en Overvægt over andre. Efter som Hiorden tiltog, behøvedes flere til dens Bevogtning; og det er tænkeligt, at Nøden kunde bringe Andre til at slutte sig til den mere Formuende og tiene ham for Føden, og ligesaa tænkeligt, at han kunde tvinge og fange Svagere, eller købe og opdrage Børn dertil. Thi Slaveriet finde vi desto værre ligesaa gammelt som Historien. Efter Hiordernes og Slavernes tilvorende Mængde bestemtes Nomadernes Velstand; men det stigende Antal af Dvæg gjorde større og større Græsgange nødvendige; disse gjorde hyppigere Flytninger og Reiser nødvendige; og disse foranledigede Sammenstød med Andre, og Tvist og Kamp, og mindre Horders Undertvingelse og Magtens Udvidelse for de Seirende, og Slavernes Formerelse af de Overvundne. Flygtede Nogle af en saadan Kamp og reddede sig i høiere Biergegne eller nøgne Ørkener, saa maatte Rov og Plyndring let blive deres Tilflugt, for at friste et kummerligt Liv. Fortrangtes Andre til ufrugtbare Kyster, da maatte de snart pøse paa Midler til i Vandet at søge Føde, og opfinde Fiskeriet.

Først naar en Nomade havde fundet en Egn tilstrækkelig forsynet med Kilder og Græsgange og uforstyrret af Andre, kunde han faae Lyst til at fæste sin Bolig; og naar han først havde begyndt at dyrke Jorden, saa blev han endnu mere bunden til den, men Sønnen end mere end Faderen havde været; og jo mere tilfreds man følte sig, jo længere en Stamme paa eet Sted havde opholdt sig, desto nødigere veeg den for andre, desto snarere maatte den søge at udvide sig, naar Trang opfordrede dertil, desto snarere betragtede den enhver Nabo som Fiende, som den paa enhver Maade maatte befrie sig fra, eller søge at undertvinge. Og saaledes see vi tidlig betydelige Riger at rejse sig i Asien, thi med de faste

Boliger begyndte det ordnede Liv og de større, skiondt endnu høist ufuldkomne Statsforhold.

Stamfaderen var oprindelig Stammens Overhoved. Hans Villie var Lov. Hans Dom var Ret. Døde han eller dræbtes han af Misforviende, eller faldt han i Kamp, da enten fulgte ham hans Sønner, eller den Driftigste og Stærkeste i Stammen tilkæmpede sig Magten, eller den meest Gude og Indsigtfulde overdroges den.

I vide, at i Egypten, hvor Naturen ligesom selv synes at have lært Menneskeheden Agerdyrkningen, og som var dens egentlige første Hiem, uddannede sig tidlig en betydelig Grad af Civilisation, som endnu mere, idetmindste i mechanisk og technisk Henseende, udvikledes af de søfarende, handlende virksomme Phonicer. Disses indskrænkede, tildeels magre, Kystland tvang dem til at udvide sig og giere Opdagelser paa Søen; og ved deres forbedrede Søvæsen og stedse tiltagende Magt fattes de istand til, at anlægge Colonier paa fierne Kyster, og bleve derved et Middel i Verdensstyrerens Haand til at bringe Asiens Kundskaber og Færdigheder over Havet, og forplante Civilisationens Frø til en Jordbund, hvor den snart under den heldigste Forening af indre og ydre Betingelser, skulde opvære til den yppigste Væxt.

Thi, som en kyndig Forfatter*) bemærker: Vel frembringer Handlen Velstand og Rigdom, og Rigdom igien Konster; men sædvanlig kun Konster, som opstaae af Yppighed, disse raffinere og forfine, men danne og foradle ikke. Politur maa ikke forverles med Cultur. Thi sand Cultur er ikke nogen Virkning af fysisk Trang eller yppig Livsnydelse, men en reen Aandsfornödenhed.

Andre Folk, vedbliver han, eller maa skee kun eet paa

*) Bredow.

Jorden, som Naturen begavede med en lykkelig Organisation og henlagde under en skøn Himmelegn, hævede sig over de til det physiske Liv hørende Beskæftigelser, over mechanisk Kunstflogskab, til Aandens og dens Evners og Kræfters frie Uddannelse: dette Folk skabte Tanker og Værker, ikke for at kildre og behage den legemlig-sandselige Følelse, men for at glæde Sielen, tilfredsstille Skønhedsfølelsen og den indvortes Sands; det skabte de dannende Kunst, Beltalenhed og alle Videnskaber, til hvis Opfindelse og Uddannelse blot Talent og Aand var tilstrækkelig. Af dette ene Folk, Grækerne, lærte Romerne, og af dem igien alle de øvrige Europas Folkelag, som vi kalde cultiverte.

Dette evig mærkværdige og i Menneskeslægten's Udviklingshistorie allervigtigste Land, Grækenland eller Hellas, laa i den gamle Verdens Midte, og Havet, dette Folkenes fælleds store Forbindelsesmiddel, omgav det næsten paa alle Sider. Da det derfor tidlig havde modtaget Aasiens og Ægyptens begyndende Civilisation, og selv bragt den til den højeste Guldendelse, kunde det igien beqvemt udbrede den til alle Middelhavets Ryster. Dgsaa her spores Forsnyets Finger.

Grækenlands første Indbyggere vare sandsynligst de saakaldte Belasger, som fra Caucasus, nordenom det sorte Hav, vare hid indvandrede. Senere ere Hellenerne fremkomne, og skiondt de vistnok have været beslægtede med Belasgerne, saa er deres Forhold til dem dog aldeles dunkelt. De ældste Sagn pege kun hen paa idelige Fortrængelser, ligesom endog paa tidlige Udvandringer, s. Ex. under Denotrius over til Italien, allerede midt i det 19de Aarhundrede.

Til disse Urfolk slutte sig efterhaanden Nybyggere fra Ægypten under Cecrops i 17de, og under Danaus i 16de, endelig under Cadmus fra Phoenicien, i det 15de Aarhundrede.

Nu var Dannelsens Morgenrøde oprundet over Europa.

Sadmus havde allerede medbragt Bogstavskriften; og nu samvirkede de lykkeligste Forhold til Fulbringelsen af det Resultat, som vi allerede have antydet: at Grækerne bleve Verdens Rørere næsten i enhver Art af Videnskab og Kunst, som Romerne senere efterlignede, bearbejdede og udbredte.

Denne aandige Overvægt indrømmede ogsaa Romerne selv Grækerne, og i det Romerske Herredømmes, den Romerske Literaturs meest glimrende Periode, siger Digteren*): Lad Grækerne blødere forme Verts og Steen til levende, aandede Billeder, lad dem være større Talere og dybere Tænkere, lad dem udmaale og beskrive selv Stjernernes Løb! Du, min Romer, husk dit høie Kalde, at herske over Verden, at bekæmpe de Overmodige og skaane de Undergivne.

Og ville vi nu spørge: hvilke de Betingelser vare, som samvirkede for at hæve Grækerne til denne Høide i Aandens Rige? Da kiende J allerede tildeels Svaret. De vare af dobbelt Natur: deels physiske, grundede i Folkets legemlige og climatiske Beskaffenhed og Forhold; deels aandige, grundede i dets Anlag, dets historiske, politiske og religiøse Udvikling.

J usvækket Ungdomskraft færdedes de indvandrede Afsatser, som mødtes fra Norden og Syden i et Land, der ikke var yppigt og varmt nok, til at forkiele og sveddysse de legemlige og aandelige Kræfter, ikke usrugtbart og koldt nok til at nedkøle og undertrykke dem.

Grækenland er vel et Biergland, fuldt af Fjeldstrækninger i enhver Retning, men er dog meget forskiellig fra andre Bierglænder, der faa at siges danne som een eneste Biergmasse, der med forskiellige Beskæftninger stiger til et høieste Midtpunkt og i det Hele ligger høit over Havet; thi Grækenland giennem-

*) Virgil.

skæres vel af Bierge, som paa mange Steder steilt optaarne sig, men ligger ellers lavt, har vide, frugtbare Dalsletter, som danne hele Provindsen, saa at man kun behøver een Dagreise fra den mildeste Himmelegn, hvor Druen og Drangen blomstrer, til en kold Biergluft, hvor kun mørke Naaletræer trives og Sne og Is ruger*).

Herfra den temporede Varme under en saa sydlig Beliggenhed, herfra de overraskende, maleriske Udsigter, herfra den lette Luft, som er saa reen, at man i hele Maaneder ikke seer en Sky paa den blaae Himmel, som er saa giennemsigtig, at man i vid Afstand seer enhver ophøiet Gienstand med sine skarpeste Omrids, og selv hele Miil borte troer sig at være den ganske nær. Hvormegen Indflydelse et saadant Klima, stedse forfrisket af det omstrømmende Hav, har, især for Yppighed fordærver Levemaaden, og Overforfinelse besmitter Sæderne, endog paa Legemets Form og Skønhed, vide alle de at tale om, som have bereist det sydlige Europa, navnlig han, hvis Skildringer jeg her benytter, som vort Fædreland saa tidlig maatte miste. Hvor stor Indflydelse det har paa Sundhed og Velbefindende og Kraftens og Munterhedens Vedligeholdelse endog til den sildigste Alderdom, er indlysende ved sig selv; og hvor stor Indflydelse Legemets Sundhed og Friskhed og Kraft igien øver paa Sielen, paa Tænkningen, paa Dømmet, hvorledes den bevarer fra tom, mørk Grublen og sygelige phantastiske Drømmerier, er ofte og klart bleven bevist.

Hvilket Liv i Nanden vedligeholder ikke ogsaa Beskueligheden af en mægtig og skøn Natur. Hvilken Selvstændighed udvikler ikke Nydelsen af en sorgløs Tilværelse, som Dyrkningsgen af en frugtbar Jord, uden Slid og Kummer, frembringer

*) Brøndsted.

ger. Hvilken Frihedsfølelse, Kiæthed og Kiærlighed til Hjemmet indgiver ikke det utvungne Biergliv, kan ikke Schweiz's, Tyrols og Norges Sønner bevidne det?

Disse ere i Korthed de væsentligste physiske Betingelser, som begunstigede Grækerne, og som de selv med deres Livlighed og Bevægelighed forøgede Virkningen af ved den Omhu, som de, fremfor noget Folk paa Jorden, stedse viste for Legemets Uddannelse, baade til Skionhed og Anstand ved Dandsen, (ikke en selskabelig Forlystelsesdands, som vor, men anseendt ved deres Fester, hellige Lege, Dptoge og Skuespil, som derfor gav den sin Berettigelse i den offentlige Opdragelse), og til Kraft og Smidighed ved deres Springen, Løben, Brydning, Skivekastning og Nævekamp. Hvoril de med levende Entusiasme opmuntrede, og som de med de meest smigrende Udmærkelser hædrede.

Vi vende os nu til en kort Betragtning af de aandige, eller politiske, moralske, religiøse Betingelser for Grækernes mageløse Kultur.

Johannes v. Müller siger meget rigtig: kun et stort Antal af middelmaadige og smaae Stater frembringer mange store Mænd. Et mægtigt Rige forlader sig paa Styrken af sin Masse og Mængden af sine Hælpekilder. Dens Fare synes længe kun indbildt. Derfor bliver blot Fortieneste for sin egen Skyld kun sjelden truffet frem. Men saasnart uædlere Midler ligesaa sikkert føre til Lykke og Glands, saa udarte Gemytterne, og Kæmpelegemet bliver snart uden Siel. Den romerske Historie under Keiserne viser Sandheden heraf.

De mange mindre Stater derfor, som Grækenland bestod af, tildeels affondrede fra hinanden ved Biergfieder, som Argolis, Elis, Lakonien, Messenien o. fl. paa Pelopones, ligesom Attika, Boeotien, Phocis o. s. v. i det nordlige Grækenland, hver for sig iverstyg paa sin Magt og ved ethvert mu-

ligt Middel betænkt paa dens Dyreholdelse, maatte naturligtviis ved Alt opfordres til at fremkalde, anspore og belønne ethvert Talent; og den alle Græker udmærkende til Kamp og Daad opflammende Vres- og Uafhængighedsfølelse, som her Regieringerne, af hvad Form de vare, særdeles tilpas. Naar Staten havde ophængt Billedet af en udmærket Mand paa et offentligt Sted, eller reist en Billedstøtte for at forevige hans Navn, da kunde man være vis paa at vække mange Efterlignere blandt den for Gren blussende Ungdom, og Themistokles var ikke den eneste Ungling, som Miltiades' Troppes hundrede i at sove. Men jo flere Stater Grækenland bestod af, desto flere Talenter maatte saaledes vækkes og fremkaldes.

Naar nu desuden Lovgivere, som Solon, bød fortiente Mænd paa deres ældre Dage at underholdes i en offentlig Pragtbygning; eller udmærkede Krigeres Efterlevende og Børn af Staten at forsørges og opdrages. Eller som langt tidligere Lyfurg vidste at bringe en heel Stat til at antage Love, som paalagde den strengeste Tarvelighed og Udholdenhed, Ærbødighed mod Ældre og Foresatte, Lydighed mod Love og Dyrlighed, Foragt for Fæder og Smerter, Beredvillighed til at opoffre Alt, Alt for Fæderlandet: saa at Krigeren gif sig til Slaget som til en Fæst, og kun med Sands for Gren og Blygten forsmæede al Blødgørelse, skuede alt umandigt Læseri, tænkte kun paa Foretagendet, de skulde udføre, aldrig paa Færen, der var forenet dermed; saa at Leonidas med 600 Mand gaaer dristig mod Persernes Tusinder, og falder med alle sine Kæmpe under Dyrger af Liig, og Mindestøtter over dem kun bad at forkynde hjemme, at de laae der, fordi de adløde Fæderlandets Love; saa at Moderen endog kan række sin i Kampen uddragende Søn Skjoldet med de Ord: Enten med dette eller paa dette! Og naar der berettes hende: Din Søn faldt for Fæderlandet; kan svare: dertil fødte jeg

ham. Naar, siger jeg, Alt dette, som er bekiendte Ting, forholder sig saaledes, saa maa viist Enhver erkjende, at i saadan Lovgivning, i saadan Tankemaade laa en mægtig Tilskyndelse til hvie Dyder, til Afkald paa alle de sandfelige og timelige Ting, som ellers hilde og fængsle og fordærve Sielene.

Selv Religionen, som i al dens Ufuldkommenhed dog meget understøttede den Tvølsel, som Mennesket af Naturen bærer inderst i sin Barm; som lovede de mere Dannede, de Myfterierne indviede, efter et velsort og fortienstfuldt Liv, Fred i Døden og Evigheds Løn bag Graven; som skildrede Forbrydernes Samvittighedsnag i evig forfølgende slangevæbenede Furier; som altid raadede og bød, at hvie sit Hovmod under en hviere, uimodstaaelig Verdensorden; som viste alle Almindelighed, hvorledes Efterslagtens Taknemmelighed paa kjønnede deres Kamp, deres Klogskab, deres Reifærdighed, deres Dpfindsomhed, som i Folkets Barndom havde gjort sig fortient af det Almindelige; idet der vare indfatte Fester til deres Thukommelse, idet der viedes dem Lunde og Templer, det Udydelighed omstraaledede deres Navne og de selv forevisedes og paakaldtes som beskyttende Heroer. En saadan Phantastereligion, en saadan Grefrygt mod Fortidens Udmærkede, maatte opflamme fyrige og begavede Unge til at leve og døe for en Hæder, som nu forgubede en Orpheus, en Minos, en Geskulap, en Jason, Theseus eller Herkules.

Men foruden de forskiellige Staters Rivalitet, foruden de enkelte Lovgiveres og Samfundsstifteres Bestræbelser, foruden Religionens mægtige Indflydelse, saa bidrog Intet mere til at ægge Kraften og vække Sielens skuldeste Gnister hos Mennesker, der vare fødte med et livligt og fyrigt Temperament, end Offentligheden i deres hele Liv. Deri var en Grundforskjel mellem dem og de vvrige Folk, Beboerne af de

folde, umildere Jordens Egne. Deres private Boliger var ringe, men alle offentlige Bygninger pragtfulde, idetmindst den bedre Tid. Til Kampøvelser af ethvert Slags vare alle Borgere Vidner. I alle Landsfrembringelser toges almindelig Deel. Enhver stor Bedrift, ethvert fortrinligt Værk var Folkesag; ja endog den stille, beskedne Dyd hædredes offentlig. Taler holdtes offentlig. Seierssange istemtes offentlig. Opdragelsen var for en stor Deel offentlig. Philosophiske Disputer foretoges offentlig. Dramaer, Musik og Kunstfager bebøntes offentlig. Gæ, Gæ var at vinde, om Fordeel og Indtægt kunde der under saadanne Forhold ikke være Spørgsmaal.

Fremdeles: rivalisere end Smaaasterne indbyrdes, saa var dog ethvert Grækerforetagende mod Fremmede ligehoi skattet paa Landsmandskabets Begne. Ligesom den thebaniske Digter besang den spartanske Fægter eller Bæddeløber, og den atheniensiske Maler eller Billedhugger forevige den argiviske Helt. To store Vaand forenede saaledes alle de indbyrdes skinsyge Græker. Det var Kampegene i Fred og en fælledes Fiende i Krig.

Ogsaa her minder jeg eder kun om bekjendte Ting, men de ere nødvendige til Overblikket, som det fornemmelig var mig om at giøre, at hæve eder til.

Det ældste større Foretagende, hvori flere Stater efter den Tids Maalestok toge Deel, var, efter Sagnet, det Argonautiske, som uuegtelig gjaldt Handelsforetagender paa den sorte Hav og aabnede Udgang til Guldstrøets Kyst.

Det næste og indflydelsesrigere, vide I, var den trojanske Krig, baade for at hævne en lidt Fornærmelse og tillige maa skee for at sikke Søfarten giennem det thraciske Sund. Efter en langvarig Strid, som Følge af den Tids Maade at udføre Beleiringer paa, faldt omsider Ilium. Og fulde a

Selvfølelse, berigede med nye Erfaringer og betydeligt Bytte vendte Seierherrerne tilbage. Men Mange fik aldrig deres Hiem at see. Mange fandt deres Død i Bølgerne. Mange fandt Forvirring og Undergang ved deres Tilbagekomst. Men da Saamange havde deeltaget deri; da saa betydelige Omvæltninger vare fulgte deraf; da Stamfædrene til, eller Slægtninge af de berømteste Herskersfamilier paa forskiellige Maader havde bemærket sig derved; da endelig Mindet herom var bleven forviget ved homeriske Sange: saa blev det for al Eftertiden et sandt Folkeanliggende og Digtet derom et Nationalepos.

Det tredie og for Grækerne, som for al senere Historie, betydningsfuldste Almeenforetagende var de navnkundige Perserkrige.

Da Darius og Xerxes overmodigen truede at knuse det hele Hellas med eet Slag. Da Miltiades paa Marathons Slette havde kastet den persiske Hær, skiondt neppe med 1 Mod 10; da Leonidas havde fundet Heltedøden mellem 20,000 Fiender; da Themistokles havde tilintetgjort Barbarernes Flaade; da Mardonius i Epidisen for 300,000 Mand paa Plataeas Marker havde maattet lide i Græsset for Pausanias, ligesom en Afdeling af Sømagten samme Dag bukkede under for Leotychides. Da saaes det, som ingensinde før, hvad Anden formaaer over Legemet, hvad Krigstugt, Taprerhed, Selvfølelse og Fædrelandsfind formaaer over tallose Skarer af Kroppe, uden Begeistring, uden Sammenhold, uden Kraft. Og som dette Held tilintetgjorde ethvert persisk Anseeb paa Grækerne for Fremtiden; saa giennemfoer det med et elektrisk Slag de, ligesom ved et Mirakel, af Dødens Strube frelst Græker, og gav Folkeanden et Sving, som paa de følgende Slægter udøvede de meest forbausende Virkninger.

Nu blev intet mere den græske Genius for dristigt, for

at udgrunde det Dybeste, fatte det Hvieste, tolke og fremstille det Skønneste. Modet steg med Bannfelighederne, Dyrskendelse og Beskaandens virkede i det Uendelige. Drift og Kraftfølelse skyndede fremad og Gren var Lønne. I et Par hundrede Aar fra Perserkrigenes Begyndelse til Alexander den stores Død var Folkets, var Konstens, Poesiens, Philosophiens, Sprogets, fort hele det græske Væsens, den græske Literaturs Sandhed gyldne Alder. Den mindste historiske Haandbog lærer dette.

Som Resultat af alle disse samvirkende Aarsager*), hvortil Naturen endnu sviede, som sidste Begjærning, den nære Overflødighed af det for Plastiken saa vigtige, og samme Dvælgelse og Fremblomstring saa særdeles befordrende, Materialer Marmoret og Alabasten, — saae Verden hellenisk Aand i alle mulige Retninger af Kunst, Digting, Toner og Former, aabenbar sig saaledes, at vor geniale Landsmand Steffens ikke tager Betænkning at udtrykke sig derom paa følgende Maade: Vi maae ansee den gamle Poesie og Kunst som et sandt Nature product. Idee og Gienstand, Forestilling og Product identificere sig aldeles. Deres Epos, deres Dramaer, deres Statuer, deres Templer give de permanente Regler for Aabenbaringen af den evige Skønhed i det Uendelige. At kritisere den græske Konsts og Poesies Mesterstykker, er ligesom at kritisere Nature selv; de udtrykke hvad de skulle og ville udtrykke gandske og fulkommen. Denne Infallibilitet er vel tydeligst ved Konstens Producter, men for den sande Kiender ligesaa tydelig i deres Digt. Naar vi ikke formaae at skue den nødvendige Sammenhæng, saa maae vi, som i Naturen, tilskrive det vor Mangel paa Indsigt og ikke Objectets Feil. Grækerne herligste Periode viser hele Historiens usorvismelige Blomst, hvorved den ut-

*) Gatterer, Herder, Heeren, Rottsch.

oldebe sit Jnderste og Helligste og indbød alle Tider til ære-rygtåfuld Bestuelse.

En overordentlig Mængde af udmærkede Mænd glimre hiin Grækenlands gyldne Tid, og neppe behøver jeg at anføre de Navne, som saa ofte have lydt med begejstrende Klang ved deres Dør, næppe at erindre om: hvorledes Malerkonsten arranger med Mestre, som Zeuxis, Parrhasius og Apelles, — Billedhuggerkonsten med en Praxiteles, Phidias, Skopas, — Tragedien med en Æschylus, Sophokles, Euripides, — Comødien med en Cratinus, Menander, Aristophanes, — en lyriske Poesie med en Alcæus, Sappho og Pindar, — Hyrdebildet med en Theokrit, Bion og Moschus, — Philosophien med en Thales, Anaxagoras, Pythagoras, Sokrates, Plato, Zeno, Aristoteles, Antisthenes, — Historien med en Herodot, Thucydides, Xenophon, Polybius, — Betsalenheden med en Antiphon, Æschines, Isokrates, Demosthenes. Og for at kunne gjøre os en Forestilling om, hvorledes Enkelte af dette begavede Folk kæmpede og strede, for at komme frem, for at naae nogen aandelig Dygtighed, da kiende I jo Besættningerne om Cleanthes, der udførte Dagleierarbejde, bar Vand o. s. v. om Ratten, for at kunne besøge Philosophernes Skoler om Dagen; om Demosthenes, som indsluttede sig i Alger og Maaneder for at studere, ja afraagede Skiæget paa sin ene Kind for at tvinge sig selv til ikke at gaae ud; der lamerede løbende op ad Bakker for at øve og styrke sit Bryst; affrey med egen Haand hele Thucydides syv gange, for at illegne sig hans inderste Kierner: om Protogenes, som skal have arbejdet syv Aar paa eet Maleri: om Isokrates, som skal have fileet femten Aar paa een Tale.

Saaledes anstrænge man sig for at vinde Udbødelighedens Krands. Og saaledes arbejdede Personer af de ringeste Aar og den laveste Herkomst sig op til at vorde Samtidens Bry-

delse og Eftertidens Mønstre; thi uden smaalige Bihensigter arbejdede de kun mod Idealet, mod Fuldkommenhedens oplyste Maal.

De frie Forfatninger, som efterhaanden næsten overalt indførtes, begunstigede ogsaa, i de forskjellige Smaa-stater, Aandens frie Udvikling til alle Sider. Ingen Kaste, som i Egypten, hindrede noget Talent i at høre sig; tvertimod alt loffede, alt sporede Geniet frem. Selv den ustadige Folkegunst, som, fornemmelig i Athenen, saa ofte viste sig usvømmelig som mod fortiente Mænd, og affedigede eller forviste dem paa længere Tid, naar man havde fierneste Mistanke om at de havde søgt Udmærkelse i egennyttige, herskesyge Hensigter, eller havde tabt et Slag, været uheldige i nogetsomhelst Foretagende, fordi de muligens af Fienderne vare bestukne eller ikke havde været taget deres Bligt som de burde; — selv denne skinsyge Dømmelsesfølelse, denne Mistillid, som i et Aar løftede en Mand til Skyerne, i næste Aar gjorde ham fredløs, undertiden blot fordi han havde været uheldig, uden mindste egen Brøde; selv den, siger jeg, nødte Enhver til at være paa sin Post, nødte ham til at være beredt paa alt, og bevarede en Hvihed i Charakteren, som ikke fortvivler under Miskiendelse, ikke knækkes af Ulykken. Thi om alle atheniensiske Udmærkede i det mindste gjaldt Themistokles' Uttring om sig selv: at han lignede en Teg, som man i Uveir søgte Lykken under, men i Solskin rev Blade og Grene af. Mod den afdyde Stormand derimod, som man intet havde at frygte af, men af hvis Fortieneste man nød Godt, i hvis Ære man tog Deel, viste man sig gierne taknemmelig.

Gæstmilde vare ogsaa Grækerne, som i Almindelighed den gamle Verdens Folk og som Araberne endnu. Denne Dygd var udsprungen af Nødvendigheden, paa en Tid, da ingen offentlige Herberge modtog, ingen almindelig Folkere

beskyttede den Rejsende. Den, som idelig skulde foretage Rejser, maatte derfor have vidtløftige Gæsteforbindelser, og de arvedes fra Fader til Søn. Skulde saadanne Forbindelser være til deres Niemed, skulde man, sikker ved dem, til enhver Tid vove Liv og Gods i fremmed Bold, saa maatte de være uheldige; og Forbandelse og Foragt hvilede derfor over dem, som havde frænket Gæsterettens Hellighed. Men Mange vandt ogsaa, ved tro Jagttagelse af dens Pligter, en stor Navnkundighed, fortient ved Udførelsen af de uegennyttigste Opoffrelser og glimrende Dyder.

For Venstabsk havde Grækerne megen Følelse og ikke alene Krigen, som f. Ex. i Thebanernes Venstabsk, der bestod af 400 hinanden i Liv og Død hengivne Fostbrødre, af hvilke, f. Ex. i det ulykkelige Slag ved Cheronea, ikke en eneste kom tilbage; men selv i Freden agtedes det høit og antog sig, som i Fortællingen om en Damon og Pythias, om en Chariton og Melanippus, en ædel heroisk Karakter.

Af Vid og Lune sprudle deres Apophthegmer og Anthologier. Om den skarpeste Jagttagelsessevne og det opmærksomste Øie for alt Upassende, Flaute, Jammerligt og Maragtigt vidner deres Comoedier og en Theophrast's Karakterfildringer. Om deres Agtelse for Kundskab og Mandens Fortrin vidner, foruden talløse andre Exempler, ikke blot den berømte, paa den Tid af Athenienserne høit skattede Timotheus' Udrustning om Plato, Kong Philips om Aristoteles, Kong Alexanders om Diogenes, men især den mærkværdige Straf*), som Mitylenenserne toge over deres frafaldne Bundsforvandre, i Krigen med Athenen, kort før Solons Tid, i hvilken Philosophen Pittakus med Gre anførte sit Fædrelands Flaade. De lode nemlig alle deres Skoler lukke, forbøde deres Børn

*) *Ælian VII, 15.*

Underviisning i alle Musikonster, fordi, skriver *Ulian*, blandt alle Straffe ansaae de den for den haardeste, at maatte tilbringe sit Liv uden Dannelse og Kundskaber.

Den fineste Takt lagde de, som rimeligt, for Dagen baade i Ord og Handlinger ved forskiellige Leiligheder, i det offentlige, som i det private Liv.

Det græske Sprogs Rigdom, Naturlighed, Simpelhed, Bøielighed; den Egenskab ved Sammensætning at kunne ligesom male det, der skal udtrykkes, og sige med eet Ord, hvad andre Sprog behøve tre eller fire til; den Kethed til, ved en Mængde Partikler at kunne nuancere ethvert Begreb, som Talen udtrykker, besad næppe noget andet Tungemaal. Dets Historie omfatter henimod 3000 Aar, ligesom dets første Udvidelse i den ioniske Sangerskole, indtil Konstantinopels Indtagelse af Tyrkerne. Med Keiserdømmets Fald ophørte det, som bekiendt, at være et levende Sprog; men endnu skrives det af dannede Nygræker, endskiøndt det Nygræske i den senere Tid har begyndt at høre sig til Bogprog.

Den græske Literatur er for Resten som en stolt, skion Ruin*), hvis Levninger vi alligevel med studsende Taknemmelighed beundre. De ældste cycliske Digtere ere tabte. Af 70 Historiefrivere, som havde beskrevet den første Perserkrig ere ikke 5 tilbage. 80 Rhetorer og Declamatorer ere tabte. Og, foruden 500 med Bisald opførte, eiede Grækerne 200 for classiske ansæete Tragoedier, af hvilke tilhøbe ikke 50 er komne til os. I Comoedien og andre Litteraturfag, paa staae man, finder omtrent samme Forhold Sted.

Af Konstkatte besad ogsaa Grækenland mere end noget andet Land paa Jorden. Den ene *D Rhodus* eiede maasse flere Statuer, end det nyere Europa tilsammen har frembragt

*) *Fabricius, C. D. Müller, Brøndsted, Petersen.*

Udspredte i hele Verdens Museer glemmes nu deres Vaser, Gudebilleder, Portraiter, Basreliefs, Lamper, Speile, Trefødder, Mønter, skaarne Stene. Kun lidet har Middelalderens Barbari og Krige levnet os, men nok for at fylde os med Beundring*) over den uhyre Mængde af Frembringelser, den dybe Sandhed, den fuldendte Skønhed i Udtryk og Former, som nu synes saa udtømt, at den nyere Kunst ikke godt kan seie noget Nyt til, naar undtages Maleriet, den christelige Symbolik og Kirkebygning**).

Saa originale som Grækerne vare i deres Literatur, saa originale vare de i deres Kunst. Og den ubegribelige Skønhedsfølelse, som beaandede alt hvad Grækerne berørte, Com og indenfor de Grændser, som deres Religion og Charakter betegnede dem), vil altid gjøre dem til eneste blandt Folkene.

Om denne Aandsretning hos dem kan intet smukkere siges end hvad Digteren Wieland har sagt, naar han skriver: Grækerne vare den første Nation, som forvandlede alle Slags Legems og Aands Dvælsler til Lege, og i det den gjorde disse Lege til et nationalt Anliggende, dannede sig en national Charakter. De vare de første, som af Menneskets væsentligste Fortrin for de øvrige Skabninger, af Sproget, vidste at gjøre en Kunst, den mægtigste af alle. Sang, Musik og Dands bleve hos dem Musikonster. Dem alene havde Skønheds gudinden med Chariterne, hendes ufraskillelige Ledsagerinder, aabenbaret sig; og skionne bleve alle deres Værker, Skønhed var udgydt over Alt, hvad de sagde og gjorde. De alene fandt den Hemmelighed at formale det Høie med det Skionne, det Nyttige med det Behagelige. Deres Lovgivere

*) Caylus, Winkelmann, Lessing, Heine, Böttiger, Müller o. fl.

***) Den italienske Malerskole, den gothiske Bygningskunst, Thorvaldsens Arbejder i Metropolitankirken i Kbh.

vare Sangere, deres Helte offrede til Muserne. Den menneskelige Forstands abstracteste Begreb fik i deres Digteres Phantastie, under deres Maleres Pensel, i deres Billedhuggeres Bærsteder et sfiønt Legeme og bleve til sieløpløstende Billeder.

Paa Grund af alle disse Eiendommeligheder, hvis uuddannede Afpræg baade græsk Literatur og græsk Kunst bære, og som sætte disse saa høit blandt de intellectueller Opdragelsesmidler, der alsidigen skulle uddanne enhver menneskelig Evne, alsidigen udvikle det reent Menneskelige i Mennesket, vil aldrig nogen Realisme kunne fortrænge Studiet deraf, saasandt intet Folk, som vor Brøndsted bemærker, stærkere har udtalt sin Aand i sine Bærker, og saasandt det for at kende Aanden i sin Oprindelighed og Heelhed, er rettere at gaae til Kunstværket end til Afstøbningen, til Skrifterne selv, end til de mere eller mindre ufuldkomne Oversættelser.

Men kun i saa Aarhundreder skulde det græske Folk saaledes blomstre. Efterhaanden tabte sig den religiøse Erbdygdighed under en stigende Forstandscultur og Sophisternes Disputer, men en ny luttrende og gjenfødende var endnu ikke kommen; Begejstringen herdøde under en længere Hvile uden mægtige Bakkelser; Sæderne fordærvedes under en tiltagende Velstand; de blot materielle Interesser tilbagetrængte de mere aandelige; den hyppigere Livsnydelse attraaede bestandig flere Midler til sin Tilfredsstillelse; Misundelsens og Egoismens lede Dæmon udstrøede sin fordærvelige Sæd og almindelige Borgerkrige udbrøde i lyse Flammer. Da Lysander høstede sine Laurbær ved at ydmyge Athenen, da Pelopidas og Epaminondas hentedes deres Navnkundighed ved at knuse Spartanernes Vælde, da tabtes snart al Nationalaand, og den alt Godt og Stort tilintetgjørende Privatinteresse indtrængte sig overalt, som fremmede Erobrere altfor vel vidste at benytte sig af til Grækenlands Betvingelse. Med Religionens

Banhelligelse, med Sædernes Fordærvelse, med Begeistringens Ophor, med Nationalaadens Forsvinden, Uafhængighedens og Fædrelandskiærlighedens Død, bragtes det snart, uagtet Demosthenes Tordenstemme, dertil, at Grækerne glemte sig selv og hvad de havde været, og loffede af Egenmytte, forledede sig af Smiger, skræmmede af Truøler udsendte sine Sønner, der ikke vilde have værnet, som fordum, om deres egne Enemærker, men at kæmpe og bløde for fremmede Penge, medens Fædrene i Stemme bestandig tabte i Selvsølelse, Betydenhed og Kraft; hvoraf omstøder Følgen blev, at de først kuedes af Macedo-
nerne, siden aldeles bragtes uuder Aaget af Romerne. Og selv om det er det sandt, hvad en romersk Digter *) siger: det overvundne Grækenland overvandt sin vilde Overvinder. Men i det det overvundne Rom sine Konstskatte, meddeelte Rom sine Kundskaber, udsynede Rom med Læremestere i alle Fag, maatte det selv synke dybere og dybere; thi Munden var borte, Talere og Digtere forstummede, og den sidste Rest af Lærdom tyede til Alexandria, hvor den, da den var flyttet fra sin naturlige Jordbund, kun kummerlig hensygnede, tabte al Frihed, Saft og Skjønhed og, med Ptolemæernes astagende Beskyttelse, lidt efter lidt gik aldeles ud.

Saalidet som noget af dette i det Væsentlige er eder fremmed, saa er det heller ikke: at Romerne, som tidligere udtret, bleve Grækernes Arvinger. Da Grækenland sank, levede de sig. Og i deres skionne, klangfulde Sprog søgte de at fortsætte hvad Grækerne havde begyndt, oversatte, bearbejdede, efterlignede, fortolkede Grækernes Skrifter, som fra dem gik over i de nyere Tungemaal, der nedstammede fra deres.

Romernes Literatur er altsaa Mellemledet mellem den

*) Horats.

gamle og nye Verden, og mangen vigtig Kundskab, mangen dyrebare Sandhed, mangen aandelig Færdighed, mangt et straalende Beltalenhedsmonster vilde være tabt, hvis ikke det Vigtigste af deres skriftlige Mindesmærker var kommen til os.

Dommer altsaa selv, K. U., om det ikke hører til en muligst fuldstændig Dannelse, at blive bekendt med den classiske Oldtid. Indseer selv, hvor mangelfuld og ufuldstændig den Indsigt er, som ikke omfatter Kiendskabet til Menneskeslægten's vigtigste Udviklingsstrin. Husker desuden: at da den menneskelige Aand ligesom havde udtomt sig, da menneskelige Lidenskaber havde nedstyrtet det Herligste af hvad Fortiden havde opført, da Kamp og Uteerlighed havde udmattet og udmarvet Kræfterne, da tykt Mørke syntes at ville udbrede sig over den forvildede Verden, da Samvittighederne betagne af Nædsel famlede i Matten efter Fred og Trøst; da havde Naadens Himmel aabnet sig i Osten, hvorfra Lyset atter trængte mere og mere frem mod Vesten, og i det græske Sprog lød Frelsens Lære til den forsagende, fortvivlende Menneskehed. Og saavel i dette Sprog, hvori Forløsningens Evangelium forkyndtes og nedslagdes, som senere giennem det latinske, banede det sig Vej til alle Jordens Kanter.

Altsaa ikke alene for den, som søger og elsker enhver Art af Kundskab i Almindelighed; men for Enhver, der vil gaa til Christendommens egentlige Kilde og øse af dens oprindelige Væld, af dens efterhaanden sig videre og videre slyngende Strømme, ere hine Sprog lige uundværlige. Skiondt Religionslæreren behøver et tredie til: det nemlig, hvori Lovene forkyndtes paa Sinai, det, hvori David sang, hvori Propheternes Røst varslende lød til de sildigste Slægter.

Klager altsaa ikke, at Skoleveien er saa lang. Men glæder eder over, at den fører giennem saa vide, saa skønne, saa frugtbare Egne! Trættes ikke! Søger at gjøre eder den

aa nyttig, saa velsignelsesrig som muligt! Lader intet Skridt
 aa den være forgieves! Lader ingen Time gaae tabt! La-
 er ingensomhelst Leilighed til at lære, til at befæstes, til at
 vrædles gaae ubenyttet forbi! Jo videre den Mark er, Jo
 yrke, desto rigere, desto herligere kan og Hesten blive for
 ver den, som saaebe med Flid, med Tro, med Tillid til Gud.
 Desto ffionnere kan den blive for eder selv, desto glædeligere
 or alle eders Kiare, desto vigtigere for Fædrelandet.

Lærer af de Gamle at tænke klart og sundt, at tilegne
 der Talens første og fortrinligste Egenfaber: Simpelhed,
 Tydelighed, Bestemthed, Rigtighed, Skionhed og Kraft. Lærer
 af dem at skatte og nyde Livets Blomst, Konstens Herlighed, i alle
 dens mangfoldige Aabenbarelses. Lærer af dem at stræbe efter
 Fuldenshed, efter muligt Fuldkommenhed i hvadsomhelst I fore-
 tage eder, i hvadsomhelst I sættes til at udføre i Verden. Lærer af
 dem at elske eders Fædreland over alt Jordisk, at leve, at virke,
 at kæmpe, at døe, om det skulde være, for Danmarks Laro og Ære.

Men lærer ogsaa af den gamle Verdens Ulykke og Fald
 at vogte eder for dens Feil og Forvildelser! Lærer at agte
 Religionsitetens evige Forrang for alt Andet, Pligtens Hel-
 ighed, Sædelighedens Uforkrænkelighed, Samdragtighedens
 og Kiærlighedens aldrig noksom vurderede Værd! Indvier
 fra tidligste Aar al eders Tanke og Ydræt til disses Befæstelse
 og om eder! Og glemmer aldrig takkende og ydmyge at
 erkende det Fortrin, som blev eder fremfor alle Oldtidens Wise
 Vildeel: i det I kiende en hellig Aabenbaring, der giver Vis-
 hed, hvor hine tvivlede, der giver Trøst, hvor hine forsagede,
 der giver Styrke, hvor hine seignede, der overalt sætter eder
 et høiere Maal end jordisk Stordaad, der giver al eders
 Stræben en ædlere og sikkrere Bevæggrund, end timelig Ære
 og et ubødeligt Navn.

Bevarer disse høie Forestillinger levende i eders unge

Siele. Lader dem giennemtrænge, luttre og opløste eders helle
 Bæsen! Lader dem kundgiøre sig i al eders Ungdoms Trag-
 ten, i al eders Manddoms Daad! Og nedbeder eder dertil
 stedsse Kraften fra det Høie! Da skal en mægtigere Styrke
 fuldkommes i eders Skrøbelighed og fremme og befordre eders
 Gierning; da skal, næst Gud, Fred blomstre paa eders Bei-
 et hæderligt Eftermæle ledsage eders Bortgang og tafnemme-
 lig Kiærlighed engang velsigne eders Minde.

Fortsettelse af Catalogen

over

Cathedralskolens Bibliothek.

Til nyere Lingvistik.

A. Lexikographie, Synonymik, Grammatik og Sprogøvelser.

Dansk: Molbech, Dansk Ordbog. Kbh. 1833. 2 Bd.

Molbech, Dansk Dialectlexikon. Kbh. 1841.

Glossarium Juridicum Danico-Norvegicum af Christen Ostersen, Raadmand udi Roskild. Kbh. 1652.

Samme Bog, nu andengang efter Løverne faa og Christ. IV. Necess reviderit, forbedrit, rettit og completerit af Chr. Ostersøn Beylle. Kbh. 1665.

Norsk Ordsamling, eller Prøve af norske Ord og Talemaader, ved Laur. Hallager. Kbh. 1802.

Benj. G. Sporon, eenstydige Danske Ords Bemærkelse, med nogle faa Tillæg, udg. af M. Ludv. Heiberg. Kbh. 1807.

Forklaring over eenstydige Danske Ords Bemærkelse, ved H. M. Svane. Kbh. 1825.

Dansk Synonymik, af B. G. Müller. Kbh. 1829. 2 Bd.

Fremmedordbog over de i det danske Skrift- og Omgangsprog forekommende Ord og Udtryk, af Ludv. Meyer. Kbh. 1844.

- Dansk:
- Almindelig Grammatik, et videnskabeligt Omrid
af Fr. Lange. 1 H. Kbh. 1840.
- Janus Høisgaard, Methodisk Forsøg til en fuld
stændig Dansk Syntax. Kbh. 1752.
- Forelæsninger over det Danske Sprog, ved Jan
Baden. 2 Dpl. Kbh. 1792.
- Fuldstændig Dansk Sproglære, ved S. N. J
Bloch. 2 Dpl. Odense 1817.
- Indlæg i Sagen angaaende Moderemaal
dets Retskrivning, ved Ludv. Berg. Kbh. 1827.
- Regler for Retskrivningen, ved Dichmann. Kbh.
1799.
- Almindelig Dansk-orthographisk Undersøgelse, a
M. F. G. Bøgh. Kbh. 1807.
- Dansk Retskrivningslære, foredraget som selvstæn
dig videnskabelig Lære, af M. F. G. Bøgh
Kbh. 1822.
- R. Rast, Dansk Sproglære fra Engelsk oversat
Kbh. 1837.
- Regler og Bestemmelser for det Danske Sprog
Orthographie og Interpunction, ved C. Woll
Viborg 1846.
- J. Levin, Dansk Lydlære og Dansk Rjønslære
Kbh. 1844.
- C. A. Thortsen, Forsøg til en dansk Metrik
Kbh. 1833—34.
- Om den danske Stil, ved R. P. Rahbek.
Hammerich om det mundtlige Foredrag. Kbh.
1841.
- B. A. Borgen, Veiledning til Affattelse af Ud
arbejdsel i Moderemaal. Kbh. 1840.

- Islandsk:** Biörn Halbersons Islandske Lexikon, udg. ved R. Rask. Kbh. 1814. 2 Bd. 4.
- Undersøgelse om det gamle Nordiske eller Islandske Sprogs Oprindelse, ved R. Rask. Kbh. 1818.
- R. Rask, Veiledning til det Islandske eller gl. Nordiske Sprog. Kbh. 1811.
- Det oldnordiske Sprog eller Norrönasprogets Grammatik, fremstillet af P. A. Munch og C. R. Unger. Christiania 1847.
- Islandsk Læsebog med Ordregister og en Oversigt over den Islandske Formlære, ved Haldor Fridrikson. Kbh. 1846.
- Angelsachsisk:** R. Rask, Angelsachsisk Sproglære tilligemed en fort Læsebog. Stockholm 1817.
- Phoenixfuglen, et angelsachsisk Dvab, udg. og oversat ved N. F. S. Grundtvig. Kbh. 1840.
- Engelsk:** En Dansk=Engelsk Ordbog af Ernst Wolff. London 1779.
- Fuldstændig Engelsk og Dansk Ordbog, af Fr. Chr. Bay. Kbh. 1806. 2 Bd.
- The Royal Standard Dictionary, the 8 edit. Edinburgh 1793.
- A new Pocket Dictionary, in 2 parts, by Baldwin Janson. Amsterdam 1795.
- Nouveau Dictionnaire-portatif des langues Angloise et Françoise par Thomas Nugent. Neuvieme Edit. à Londres 1795.
- A Critical Pronouncing-Dictionary and exposition of the English Language, by Joh. Walker. London 1826.

- Engelsk:** Salom. Bonge, Systematisch nach allen Redetheilen geordnete Englische, Französische und Deutsche Sprachübungen, nach J. Perrin, L. F. Fain und Chambaud. Danzig 1832.
- Practisk Engelsk Sproglære, efter Ebers og Fick, ved N. Stockfleth Schultz. Kbh. 1807.
- An English Grammar, illustrated by appropriate exercises and a key to the exercises by Lindley Murray. York 1809. 2 Vols.
- Engelsk accentueret Læsebog, for de første Begyndere, ved Th. Christ. Bruun. Kbh. 1802.
- The Life and voyages of Chr. Columbus by Washington Irving abridged by the same for the use of schools. Mit grammatischen Erläuterungen und einem Wörterbuche. Leipzig 1832.
- The Vicar of Wakefield by O. Goldsmith, illustrated by Richter. Leipzig 1840.
- Morris English Reading-book. Engelske Læsestykker, udvalgte af „Evenings at Home“ med tilføjet Ordforklaring, af S. Rosing. Kbh. 1844.
- P. Hiort, Om det Engelske Conjugationsystem. Med Tillæg om Forholdet mellem Dansk og Engelsk. Kbh. 1843.
- Engelske Stiløvelser for Danske, med tilføjet Oversættelse af de vanskelige Ord og Talemaader, af N. Ronne. Kbh. 1846.
- Fransk.** Neues Französisch=Deutsches und Deutsch=Französisches

- fransff: zöfifches Wörterbuch, von Joh. Leonh. Frifch.
Leipzig 1739.
- Synonymes françois et leurs différentes significations par Girard. 10me Edit. à Geneve 1754.**
- Grand Dictionnaire Royal Danois et François par H. v. Aphelen. Copenh. 1759. 3 Vols. 4. (2 Expl.)**
- Nyeste, fuldstændigste Dansk=Fransff Ordbog af Joh. Nik. Høst. Kbh. 1842. 2 Bd.**
- Dansk=Fransff og Fransff=Dansk Haandordbog, ved L. S. Borring. Kbh. 1841—45. 2 Bd.**
- Conversations Francaises et Danoises par L. S. Borring. Copenh. 1836.**
- Fransff Parleur af Hallager. Kbh. 1802.**
- Samme Bog forøget og forbedret, ved J. B. Lindensfeld. Kbh. 1811.**
- Franzöfische und Deutsche Gespräche, nach Perrin, herausgegeben und verbessert von S. Debonale. 3. Ausg. Hamb. 1835. (10 Expl.)**
- Franske Stiløvelser, ved Abrahams. Kbh. 1829.**
- Materialien zum Ueberfetzen ins Franzöfische, mit unterlegten passenden Wörtern und Redensarten, von F. Th. Kühne. Braunschweig 1801. 2 Bd.**
- Le nouveau Robinson, med fuldstændig Ordbog, ved J. Werfel. Kbh. 1802.**
- Fransff Læfebog, til Brug for Mellemlæfserne, af L. S. Borring. Kbh. 1831.**
- Etudes literaires, ou recueil de morceaux choisis dans les meilleurs écrivains françois du 17me, du 18me, du 19me siècle, avec**

- Fransf:** des notes grammaticales et historiques
 et des notices literaires, par L. S. Bor-
 ring. Partie en Prose. Copenh. 1829.
 Etudes literaires etc., par L. S. Borring
 Partie en vers. Copenh. 1832.
 Contes moraux, udg. af L. S. Borring, med
 dansk Oversættelse af Holst. Kbh. 1840.
 Der kleine französische Sprachmeister. Leicht-
 faßliche, praktische Anweisung, das Französische
 binnen kurzer Zeit, soviel im praktischen
 Leben erforderlich, sprechen, verstehen und
 schreiben zu lernen. Von G. van der Berg
 Hamb. 1845.
 Fransf Sproglære og Læsebog, af J. B. Lindem-
 feld. Kbh. 1814.
 Fransf Grammatik, af Th. C. Bruun. Kbh. 1800.
 Principes generaux et particuliers de la
 langue Francaise, par M. de Wailly
 Nouv. Edit. à Paris 1802.
 Fransf Syntax til Brug for de lærde Skoler
 ved Rector Bendtsen. Kbh. 1810.
 Fransf Grammatik, af Abrahams.
 Nogle Partier af det franske Sprog's Formlære
 og Syntax, ved K. Sid. Odense 1847. 1. H.
- Frisif:** K. Kast, Frisif Sproglære. Kbh. 1825.
- Græf:** Neugriechisches, Deutsch=Italienisches Wörter-
 buch, von Carl Weigel. Leipzig 1796.
 Lehrbuch der Neugriechischen Sprache: Gramma-
 tik, Uebungsstücke zum Uebersetzen aus der
 Neugriechischen ins Deutsche, und aus der

- Græst:** Deutschen ins Neugriechische, nebst Anhang für Geschichte der Neugriechischen Literatur und Verzeichniß der ausgezeichnetsten Literatoren der Neugriechen. Von W. v. Lüdemann. Leipzig 1826.
- Ⓔ** Fauriel, Chants populaires de la Grece moderne, recueillis et publiés avec une traduction française, des éclaircissements et des notes, à Paris 1821—25. 2 Vols.
- Hollandstf:** Het nieuw neder-hoog-duitsch en hoog-neder-duitsch Woorden boeck, von Matthias Cramer. Leipzig 1759.
- Italiensf:** Dialogista Italiano e Danese di Fred. Bressmann ed. Antonio Biaggi. Copenh. 1845.
- Chr. Jos. Jagemann, Italienische Sprachlehre. Leipzig 1792.
- Italiensf Sproglære (Udtalen, Taledele, Syntaxis, Orthographie, Orddannelselære) til Brug for Danske, ved G. G. A. Dalgas og L. N. Tuxen. Kbh. 1844.
- Spanstf:** R. Rast, Spanstf Sproglære efter en ny Plan. Kbh. 1824.
- Grundtrækkene af det Spanstf Sprogs Grammatik, med en tilføiet grammatisk Exempelsamling, som Læsebog for Begyndere, B. S. Meisling. Kbh. 1841.
- Svensstf:** Dictionarium Suethico-Anglo-Latinum ed. Jac. Serenius. Holmiæ 1741.

- Svensk:**   **Svenskt og Tyskt Handlexicon af C. Heinrich. Örebro 1805.**
- Svensk-Norsk Haandordbog, samt Udsigt over det Svenske Sprogs Grammatik, af Ludv. Daa. Christiania 1841.
- Svensk Læsebog, indeholdende Prøver paa Svensk Prosa og Poesie, tilligemed en kortfattet Svensk Sproglære, Ordbog og Literaturhistorie af Lénström. Kbh. 1843.
- Svensk Anthologie.
- Den nyere Svenske Skøn-Litteraturen og Tidningspressen, af Sturzenbecher. Kbh. 1845.
- Tydsf:**   **Fuldständig Tydsf og Dansk samt Dansk og Tydsf Ordbog, med Fortale af Jac. Baden. Kbh. 1787—1810. 3 Bd.**
- Tydsf-Dansk samt Dansk-Tydsf Ordbog, forf. af G. H. Müller, gennemseet af F. H. Guldberg. Kiel 1807—10. 3 Bd.
- Kritisch erklärendes Handwörterbuch der Deutschen Sprache von F. A. Weber. Leipz. 1838.
- Versuch einer allgemeinen teutschen Synonymik in einem kritisch philosophischen Wörterbuch der sinneverwandten Wörter der hochdeutschen Mundart von Joh. Aug. Eberhard und Joh. Gebh. Maass, dritte Ausg., fortgesetzt von J. G. Gruber. Halle 1826—30. 6 Bd.
- J. H. Kaltschmidt, sprachvergleichendes Wörterbuch der Deutschen Sprache. Leipzig 1839.
- P. Hiort, Tydsf Læsebog for Danstalende. Kbh. 1840. 1 D. Prosa.
- Grundsätze der Deutschen Orthographie von J. Chr. Adelung. Leipz. 1782.

- Tydsf:** Ueber den Deutschen Styl von J. Chr. Ader-
lung. 4te Aufl. Breslau 1800. 2 Bd.
Ansüßhrliche Deutsche Sprachlehre von G. Fries.
Koph. 1834.
Informatoren i det Tydske Sprog, eller grundet
Anviisning til at lære sig selv at tale og
skrive det Tydske Sprog grammaticalsk rigtig,
af C. W. Medton. Kbh. 1831.
Nogle til Bresemanns tydske Stiiløvelser. Kbh.
1846.

B. Skrifter af musikalsk, declamatorisk, rhetorisk, æsthetisk eller blandet Indhold.

G. F. Wolf, fort musikalsk Lexikon overs. af Th. Møller.
Kbh. 1801.

Udtog af Syngekunstens vigtigste og første Grunde ved C. E.
Wiberg. 2 Dpl. Kbh. 1837.

Messebog af Joh. Wiberg, med Evarene af Choret udsatte
tres og firsstemmige af C. E. F. Weyse, udg. af C. E.
Wiberg. 2 Dpl. Kbh. 1843.

Weyses Choralbog. Kbh. 1839.

Folkesange og Melodier, fædrenelandske og fremmede, udsatte
for Pianoforte af N. P. Berggreen. Kbh. 1843. 2 Bd.

Fem og tyve Sange, med særdeles Hensyn til Skoleunderviis-
ningen valgte og for 3 lige Stemmer udsatte af C. Borch-
horst. Kbh. 1834.

Forsøg til en Theorie for det udbortes Foredrag i Beltalen-
heden (efter Maas) af S. N. J. Bloch. Odense 1805.

Polyhymnia, Cunterpe og Theone, eller theoretisk Sammen-
ligning af Musik, Rhytmik og Declamerekunst, ved L. C.
Sander. Kbh. 1813.

Grada, Veiledning til Betoningskonsten, af L. C. Sander.
Kbh. 1814.

Odeum, eller Declameerkonstens Theori, praktisk forklaret ved
en udvalgt og declamatorisk betegnet Samling af Beltalen-
hedens og Boesiens mest passende Blomster. 2 Dpl. Kbh.
1819. 3 Grpl.

Rahbeks Bedømmelse af Sanders Odeum, med den Sidstes
Svar og Anmeldelse af hans dramatiske Declamatorik.
Kbh. 1809.

T. B. v. Sydow, der Declamationsaal. Bestyh 1819.

Undersøgelse om det heroiske Versmaals Skiebne i ældre og
nyere Tid hos Europas vigtigste Folkeslag, ved S. Meis-
ling. Kbh. 1816.

Historisk Udsigt over den danske Literatur indtil Aaret 1814
ved C. A. Thortsen. Kbh. 1839.

Almindeligt Forfatterlexikon for Kongeriget Danmark, med
tilhørende Bilande fra 1814—40, ved Th. H. Erslow.
Kbh. 1840—47. Fortsættes.

Almindelige Danske Ordspog og korte Lærdomme o. s. v.,
samlede ved Ped. Pedersen Syv. Kbh. 1682.

Danske Ordspog og Talemaader, samlede og udgivne ved
J. H. Smith. Odense 1822. 1 H.

Danske Ordspog og Mundheld, samlede ved Fr. Bresemann.
Kbh. 1843.

Norske Sagn, samlede og udg. ved And. Faye. Arendal 1833.

Danmarks Folkesagn samlede af J. M. Thiele. Kbh. 1843.
2 Bb.

Chr. Molbechs blandede Smaafrifter. Kbh. 1834—36. 2 Bb.

Grimur Thomsen om Lord Byron. Kbh. 1815.

- Norskeblæddning for den danske Almue udg. af H. K. Raff. Kbh. 1839—41. 5 Bd.
- Orion ved Th. Becker. Kbh. 1839—41. 4 Bd.
- . Holbergs Epistler. Kbh. 1748—54. 5 Bd.
- K. Sch. Sneedorffs samtlige Skrifter. Kbh. 1775—77. 9 Bd.
- Fred. Sneedorffs samtlige Skrifter. Kbh. 1794—97. 5 Bd.
- Niobh. Samlinger af rare trykte og utrykte Piæcer. 1 Bd.
- B. F. Suhms samlede Skrifter. Kbh. 1788—99. 16 Bd.
- Hvad jeg oplevede, af H. Steffens, osv. af F. Schaldemose. Kbh. 1845.
- Forsøg i de skønne og nyttige Videnskaber ved et Selskab. Kbh. 1770—71. 5 Bd.
- Religionen, et Læredigt efter Racine, ved J. J. Lund, udg. af Selskabet til de skønne Videnskabers Forfremmelse. Kbh. 1771.
- Udsigter over Menneskets Bestemmelse ved L. Nothe. Kbh. 1779.
- Sange over Evangelierne ved Gl. Frimann. Kbh. 1780.
- Inddomsarbejder af Jens Baggesen. Kbh. 1791. 2 Dele.
- Boetisk Læsebog for Børn og barnlige Siæle, samlet af A. S. Kbh. 1836.
- Samling af danske Sange, ordnet af Henrik Herz. Kbh. 1836. 1—2 H.
- Udvalgte Advents- og Julepsalmer, samlede af F. Chr. Sibbern. Kbh. 1835.
- Udvalgte Paaske-Psalmer, samlede af F. Chr. Sibbern. Kbh. 1837.
- Udvalgte Ewalds samtlige Skrifter, m. Kbh. Kbh. 1782—88. 4 Bd.
- Thlenschlägers samlede Værker. Kbh. 1841—46. 26 Bd.
- Louise Møllers samlede Skrifter. Kbh. 1841—46. 3 Bd.

Rummek og Raja af Ingemann. Kbh. 1842. *)

Digtninger af Schaldemose. Kbh. 1819.

Poetisk Læsebog for Skoler, udg. af N. Kroesing. Kbh. 1844.

Samling af fædrelandshistoriske Digte udg. af J. Fabricius
Kbh. 1846.

Sakuntala, Skuespil i 7 Optrin af Kalidasa, overs. og
M. Hammerich. Kbh. 1845.

The spectator in eight volumes. Edinb. 1766.

Adam Ferguson, an essay on the history of civil so-
ciety. Lond. 1773.

Leonidas af Rich. Glover, med Text og dansk Oversæ-
telse af H. West. Kbh. 1786—87. 2 Bd.

The spy, a tale of the neutral ground by I. F. Co-
per. Leipz. 1832.

The posthumous papers of the Pickwick Club, by Boz
Leipz. 1842. 2 vols.

Eugene Aram, a tale by Edw. Lytton Bulwer. Leipz
1842.

Jacob Faithful by Captain Marryat. Leipz. 1842.

Esprit, Maximes et Principes de M. J. J. Rousseau
à Neuchatel 1764.

Oeuvres completes de I. I. Rousseau à Basle 1795
34 Bind.

Oeuvres de M. de Montesquieu à Copenhague et
Geneve. 1761—65. 6 Bd.

Considerations sur les causes de la grandeur des Ro-

*) Ingemanns samtlige Bærker, Holbergs Comedier, Bessels, He-
bergs, Paludan Müllers, Herg's, Winthers o. Fls. Skrifter have
i Discipelbibliotheket.

mains et de leur decadence par Montesquieu, à Paris 1836. (10 Etpl.).

Mercur historique et politique 1772—82. 20 vols.

Theatre de Pierre Corneille, avec des commentaires 1764. 12 vols.

Contes moraux par M. Marmontel. Amstd. 1783. 2—3 Bd.

Oeuvres de M. de Voltaire, second edit., considerablement augmentée. 1757. 20 vols.

Modeles de lettres sur differents sujets. Lyon 1761.

Deutsche Bibliothek der schönen Wissenschaften von Klog. Halle 1768—71. 6 Bd.

Einleitung in die schönen Wissenschaften, nach Batteux, von K. Wilh. Ramler. Wien 1770—71. 4 Bd.

Entwurf einer Theorie und Literatur der schönen Wissenschaften, von Joh. Jac. Eschenburg. Berlin 1789.

Hugo Blairs Vorlesungen über Rhetorik und schöne Wissenschaften, übers. mit Anmerkungen und Zusätzen von G. G. Schreiter. Leipzig 1785—89. 4 Bde.

Allgemeine Theorie der schönen Künste, von Joh. Sulzer. Leipzig 1792—94. 4 Bde.

Hr. v. Blankenburg, litterarische Zusätze zu J. G. Sulzers allgem. Theorie der schönen Künste. Leipz. 1796—98. 4 Bde.

Nachträge zu Sulzers allgem. Theorie der schönen Künste, (Charaktere der vornehmsten Dichter aller Nationen) von einer Gesellschaft von Gelehrten. Leipzig 1792—1803. 8 Bde.

Handbuch der Aesthetik für gebildete Leser, in Briefen herausgegeben von Joh. Aug. Eberhard. Halle 1803—5. 4 Bde.

Anfangsgründe einer Theorie der Dichtungsarten aus deutschen Mustern, entwickelt von Joh. Jac. Engel. Berlin 1804.

Cinq-Mars oder eine Verschwörung unter Ludwig XIII, von
Alfred Grafen von Bigny übers. v. Carl Baron Gerold
Leipz. 1829. 3 Th.

Just. Möser, Patriotische Phantasten, herausgegeben von seiner
Tochter. 3te Aufl. Berlin 1804. 3 Bde.

Kleine Schriften von Georg Forster. Leipz. 1789—97. 6 Bde.

J. J. Biörnsthåls Briefe an den Bibliothekar C. C. Giorwe
übers. von Just. Ernst Groskurd. Leipz. 1780—83. 6 Bde.

Sammlung vorzüglich schöner Handlungen zur Bildung des
Herzens in der Jugend. Altenb. 1779.

Glockentöne, Erinnerungen aus dem Leben eines jungen Geistes-
lichen von Fr. Strauß. Elberfeld 1820. 3 Th.

C. F. Gellerts sämmtliche Schriften. Leipz. 1775. 10 Th.

Parabeln von Fr. A. Krummacher. Gießen 1840. 2 Bde.

Ossians Gedichte rhytmisch bearbeitet von Edw. Brindmeier
Braunsch. 1839.

Mustersammlung auserlesener Deutscher Dichtungen von D
Reche. Rostock 1844.

Joh. Gottfr. v. Herders sämmtliche Werke zur schönen Lite-
ratur und Kunst. Tübingen 1805—17. 16 Bde.

Fr. v. Schillers sämmtliche Werke, mit Stahlstichen, Stuttgart
und Tübing. 1835—36. 12 Bde.

Purgatorio, poema di Dante. In Perugi 1787.

Paradiso, poema di Dante. In Perugi 1787.

Inferno, poema di Dante. In Perugi 1787.

Favole di Lorenzo Pignotti Aretino. Copenh. 1844

S k o l e e f t e r r e t n i n g e r .

Lærerne.

Efter Udgangen af afvigte Skoleaar indgave mine ærede Kollegaer Adjunct Berg, som henimod 30 Aar havde tient ved Skolen, og Smidth, paa Grund af Svagelighed, allernderdanigst Ansøgning om Entledigelse, hvilken og under 14de October af den fgl. Direction gaves Underretning om, Hans Majestæt havde bevilget.

Under 28de Juli f. A. beskikkedes hidtilværende constitueret Adjunct ved Bordingborg Skole, Cand Theol. Odin Wolff medemand til virkelig Adj. ved Cathedral-skolen her og senere, paa Rectors Indstilling, under 25de Aug., tillige til Inspector.

Under 31te October f. A. ansattes ligeledes hidtilværende constitueret Adjunct ved Bordingborg Skole Cand. Theol. Bastesen til Adjunct ved Cathedral-skolen, som derpaa under 7de Novbr. allernaadigst udnævnedes til virkelig Adjunct.

Under 16de Januar d. A. constitueredes endelig Cand. Theol. Frants Bilh. Laur. Dhlen-schlæger til Adjunct.

Saaledes var det Lærerpersonale fuldtalligt, som ovennevnte Fratrædelse og Drettelsen af en ny Klasse ved Skolen havde gjort nødvendig. Indtil Ankomsten af de nye Lærere, havde de fratrædende den Belvillie at overtage deres Functioner. Ja Adjunct Berg vedblev endog til Aarets Udgang, efter Rectors Anmodning, at lede Gymnastikunderviisningen, da et Tilfælde af Rosen i Fødderne bød ham at op-

give samme. Hvorpaa Directionen under 23de Januar fik Fremtiden overdrog dette Fag til Adjunct Tidemand.

Indtil Nytaar vare Fagene i det Væsentlige fordelte som tilforn. Men fra den Tid foretoges en Omfordeling indtil Oprettelsen af en Anden Klasse, hvori Reformen allerede indføres, ligesom den iaar er indført i Første Klasse. Fra næstkommende 1ste September vil saaledes en siette Klasse blive at oprette og en ny Adjunct at ansætte. Det Schemer som i sidste Halvaar fulgtes, maa derfor forandres; Fagene vare fordelte paa følgende Maade:

Rector: religiøst Græsk i øverste Klasse, samt Religion

Tydsck i de 3 øverste Klasser, 17 Timer.

Overlærer Blicher: Græsk og Hebraisk i alle Klasser samt Religion i anden Klasse, 22 Timer.

Overlærer Mag. Lund: Latin og latinck Stiil i 4de og 5te Klasse. 24 Timer.

Adjunct Hansen: Mathematik og Regning i hele Skolen samt geometrisk Tegning i 1ste og 2den Klasse og Religion i 1ste Klasse, 24 Timer.

Adjunct Tidemand: Fransck i 4de og 5te Klasse 5 Timer Latin og lat. Stiil i 3die Klasse, 9 Timer, Dansk og Tydsck i 2den Klasse 10 Timer, i 1ste Klasse 11 Timer hvoraf 1 tydsck fælleds Timer, tilsammen 34 Timer.

Adjunct Westesen: Dansk i 3die, 4de og 5te Klasse 7 Timer, Fransck i 2den og 3die Klasse 7 Timer, Naturhistorie i 1ste, 2den, 3die, 4de Klasse 10 Timer, tilsammen 24 Timer.

Const. Adjunct Ohlenschläger: Historie og Geographie giennem hele Skolen, 25 Timer.

3 Calligraphie undervises af Overlærer Blicher 6 Timer ugentlig.

Gymnastik af Adjunct Tidemand 6 Timer.

Legning af Adjunct Westesen 4 Timer.

Sang af Organist Braase 6 Timer.

Saaledes er nu det nye Arbejde begyndt og forestaaende offentlige Examen vil afgive den første Prøve paa, hvorvidt Lærere og Lærlinge, efter den kortere eller længere Tid de i de forskellige Fag have arbejdet sammen, have forstaaet hinanden. Imidlertid har Lærercollegiet allerede under 24de Mai A. erklæret sig beredt til at modtage Examen's commissairer fra Universitetet, om og alle Dimittender endnu ikke fuldkomment kunne fyldestgøre de Fordringer, som herefter i de levende Sprog maae gøres til dem. Men Directionen har fundet det rigtigst, at Sagen endnu for det første udsættes.

Den foretagne Omfordeling af Fagene er fornemmelig ret, for saavidt muligt, at bringe samme Fag udelte under samme Lærere. Derfor har blandt Andet Rector indtil videre givet poetisk Latin i 5te og poetisk Græsk i 4de Klasse, dels og for at vinde mere Tid til det meget Arbejde, som derfor de egentlige Skoletimer paahviler ham; skjøndt Unservtielsen selv, som naturligt, stedse bliver ham det kæreste Bærværk at røgte.

Den Instrux som Directionen har overdraget Rector at uddede Inspector, og som senere har været hvisamme forelagt, er saaledes:

Instrux

for

Inspector ved Nykjøbing Cathedral-skole.

Inspector vaager i Almindelighed over Skolelovenes Efter-
 velse af samtlige Disciple ved deres Ankomst til og, forsaar

vidt han er tilstede, ved deres Bortgang fra Skolen, at afskeer med Holighed, Sømmelighed, Orden og Opmærksomhed for den Reenlighed, som Lovene foreskrive. Det er derfor hans Pligt:

- at indfinde sig 15 Minuter Formiddag og Eftermiddag, før Læsetiden begynder og nøie paasee, at ingen Discipel under noget Paaskud kommer for sildig til Underviisningen, og at enhver, naar Kloffen slaaer, er paa sin Plads;
- at modtage indløbende Sygesedler og henlægge dem paa Gaathedrene i de vedkommende Klasser til Underretning for Lærerne, og dernæst underrette Rector derom;
- at sørge for, at Dørene ikke lukkes imellem Klasserne før Lærernes Ankomst;
- at mælde i samtlige Klasser, naar Frihedsquarteret begynder og at ledsage Disciplene ned i Gaarden, holde vaagen Die med deres Forhold der, at de ikke molestere hverandre og at deres Lystighed ikke udarter til Raahed og Raadhel samt kalder dem op, naar Quarteret er ude;
- at eftersee jævnlig, om nogen Discipel beskadiger eller tilsmører noget Inventariestykke, afsriver Blade af Bøger, krads eller stjæler i Bordene o. s. v., at den Skyldige kan trædes til Ansvar og Straf;
- at eftersee i Forening med de andre Lærere, at Discipler ikke besudle eller mishandle deres egne eller Meddisciplers Bøger, og altid have deres Skrives-, Stiles- og Tegnebøger samt Apparater i ordentlig Stand;
- at paasee, at Bedellen efter Marsstiden holder Skoleværelserne udluftede eller tilstrækkeligt opvarmede og forsynede med Brænde;
- at paasee, at ethvert Parti ved Sang- og Gymnastikunderviisningen fuldtallig er tilstede, modtage Synge- og Gymnastiklærernes Klage over Uopmærksomhed eller Forsømmelse

i Timerne, isald nogen saadan gives, samt overvære den samlede Sangunderviisning for at assistere Syngelæreren ved Opsynet;

at være Rector ved foresaldende Sygdomstilfælde iblandt Lærerne behjælpelig med at fordele de vacante Timer paa den ligeligste og hensigtsmæssigste Maade, og at indføre i sin Dagbog Regnskab over disse Vicarieringer;

at være Rector behjælpelig i Protocolførelse, Forfattelse samt Afskrivning af Schemata, Ræsetabeller o. s. v.

at sørge for den behørig Ordre i Characterbøgernes Indlevering, Behandling og Paategning, og de i Journalen meddelte Characterers regelmæssige Indførelse i samme;

at modtage i Rectors Fraværelse Anmeldelse om disciplinaire Uordener, foreløbigen undersøge dem og derpaa at anmelde dem for Rector, ligesom han i det Hele i disciplinair Henseende i Rectors Fraværelse træder i dennes Sted, naar ingen særlig Constitution er tillagt Overlæreren;

at røgte sit Kald med Alvor, holde enhver med upartisk Stræng-
hed til sin Pligt, røyse mindre Forseelser og Uagtsomheds-
feil, samt anmelde de betydeligere for Rector.

Nykjøbing Cathedralstole i November 1846.

For at fremme Flid og Orden udenfor Skolen, har Rector ladet saadanne, som i slegt lode sig komme noget til Brøde og ikke havde lært deres Bensa, sidde over paa Skolen om Aftenen, og examineret dem i det Forsømte, som de maatte være før de fik Lov at gaae hjem. Men da dette medtog ham altfor megen Tid, især med Begyndere i de lavere Classer, maatte han have Adjuncterne paataget sig, en for en og en anden for en anden Klasse, at føre et Tilsyn med de udenbyes Di-

sciple i det mindste, og jævnlig besøge dem paa deres Bærelser for at lede deres Læsning, hjælpe dem hvor de vusted det, vaage over det Selskab de søgte, den Orden de vare toge med deres Sager, og den Anvendelse de gjorde af deres Fritimer.

Disciplene.

Foruden de i sidste Program indførte 10 Disciple anmeldtes endnu forrige Aar følgende:

Frits William Sidenius, Søn af Stadthauptmand Sidenius i Nykøbing.

Johannes Tidemand, Søn af Procurator Tidemand i Nykøbing.

Povel Johan Harber, Søn af Farver Harber i Nykøbing.

Martin Severin Janus From, Søn af Murer From i Nakskov.

Hans Frederik Uldall Købke, Søn af Stiftsphysicus Købke i Nykøbing.

Saa at det samlede Antal, efter Bortgangen af 6 Dimitterede, blev 42; for femte Klasse 13,

fjerde — 9,

tredie — 6,

anden — 6,

første — 8.

Af disse har i dette Kvartal M. S. J. From forladt Skolen, og følgende 5 agtes, om Gud vil, dimitterede til Universitetet.

Chr. Hartvig Riødt, Søn af afdøde Pastor Riødt til Børglum god i Ribe Stift.

Laurits Fredrik Stürup, Søn af Toldinspecteur Stürup i Nysted.

Joh. Sørensen Lindemann, Søn af Overbetjent Lindemann i Horsens.

Edvard Sidenius Boje, Søn af Provst Boje til Stadager.

Peter Jakob Svane Garde, Søn af Pastor Garde i Horslunde.

Til Optagelse i Skolen, tilstundende 1ste September, ere til Dato anmeldte:

1. Herman Scheel, Søn af forhenværende Apotheker Scheel i Nysted.
  2. Henrik Chr. Møller Holst
  3. Ole Theodor Møller Holst
  4. Laur. Johann. Møller Holst
- } Sønner af Consistorialraad
Holst i Errindlev.
5. Eggert Christian Madsen, Søn af Forpagter Madsen paa Hviibyggaard.
  6. Joh. Carl Emil Clausen, Søn af Past. Clausen paa Bøge.
  7. Theodor Henriksen, Søn af afdøde Kiøbmand Henriksen i Maribo.
  8. Fred. Emil Wichmand, Søn af Kiøbmand Wichmand i Saxkiøbing.
  9. Julius Edv. Lunddahl, Søn af Kiøbmand Lunddahl i Maribo.
  0. Jakob Hieronymus Laub, Søn af afdøde Bogtrykker Laub i Nykiøbing.
  1. Henrik William Sophus Grifsen, Søn af afdøde Mægler Grifsen i Bestindien.
  2. Poul Anton Julius Egebek, Søn af Overbetjent Egebek i Nykiøbing.
  3. Hans Jørgen Nobel, Søn af Tobaksfabrikueur Nobel i Nykiøbing.
  4. Knud Rasmus Edvard Sidenius, Søn af Kiøbmand, Stænderdeputeret K. Sidenius i Maribo.

Saa at det hele Antal af Disciple for næste Aar bliver lidt over 50.

Beneficiarier og Gratister.

Som saadanne har den kongelige Direction for indværende Aar udnævnt følgende:

Til høieste Stipendium.

Chr. Hartvig Riødt, Ludvig Blicher, Axel Th. Krestensen af øverste Classe.

Til mellemste Stipendium.

L. F. Stürup, Joh. Sørensen Lindemann af 5te, J. E. Wiberg af 3die Classe.

Til laveste Stipendium.

E. S. Boje, L. D. Klein, L. J. Fog, L. S. Hansen af 5te Classe og H. M. Clausen, J. P. E. Madsen af 4de Classe.

Til fri Underviisning.

H. B. Skibsted af 5te Classe, Chr. H. Rosen, P. M. Lund, M. S. J. From af 4de Classe, P. Nissen af 3die Classe og F. Fold af 2den Classe samt A. G. Møller af 1ste Classe.

Desuden ere de tvende Cathedralsskolen tilfagte Portioner af det Molikese Legat, hver paa 40 Rbd., ved Legatets nuværende Bestyrer, h. Excell. Greve A. B. af Molike til Brengentved, forundte Chr. Hartvig Riødt, Søn af afdøde Pastor Riødt til Borgod i Ribe Stift, og Joh. Sørensen Lindemann, Søn af Overbetient Lindemann i Horsens.

Reglement

for

Disciplene i Nykjøbing Cathedralsskole.

§ 1.

Alt, hvad der befales Disciplene af Skolens Rector og de øvrige dem foresatte Lærere, have de at holde sig efterrettelige.

iden derimod i Ord eller Adfærd at ytre nogen Uvillie, og altid at erindre sig, at Lydighed imod Foresatte og Lærere er for Ungdommen en Hovedpligt. Ved Siden af saadan Lydighed er Flid, Sædelighed, Beskedenhed, Sanddrubed, Høflighed og Forligelighed imellem hverandre indbyrdes det, hvorpaa de især have at henvende deres Opmærksomhed, og hvori de skulle søge stedse at vinde mere og mere Fremgang.

§ 2.

Enhver Discipel indfinder sig paa Skolen reentlig og ordentlig paaklædt i det hvieste 15 Minuter før Skoletidens Begyndelse, og begive sig uden Støi strax ind i sin Klasse, hvor han indtager den ham anviste Plads. Den som kommer for sent vil blive anmærket af Inspector eller vedkommende Lærer.

§ 3.

Er nogen Discipel formedelst Sygdom eller andet lovligt Forsald nødt til at udeblive fra Skolen, maa saadan Udeblivelse betimelig anmeldes af Disciplenes Forældre eller Børge skriftligt til Skolens Rector igjennem Inspector, der da underretter vedkommende Lærer derom. Skulde ellers en Discipels Forældre eller Børge en enkelt Gang ønske ham fritaget for Underviisningen, maae disse i Forveien skriftlig andrage herom hos Rector, eller, hvis denne skulde være fraværende, hos Inspector; men det er en Selvsølge, at sliq Begunstigelse kun kan ventes, naar Grunden befindes antagelig, og Discipelen ikke ved sit Forhold har gjort sig uværdig dertil. Enhver anden Udeblivelse er ulovlig.

§ 4.

De Disciple, som reise paa Landet i Ferierne, maae

være komne tilbage i rette Tid inden FERIERNES Udløb. Forhindres en Discipel ved Sygdom eller uforudsete Omstændigheder i at komme tilbage til rette Tid, maa sli­g Udeblivelse anmeldes betimelig af hans Foresatte for Rector. Naar en Discipel, hvis Forældre ikke boe i Nykjøbing, vusser at reise fra Byen om Søndagen, maa han i Forvejen dertil erholde Rectors Tilladelse, hvilken ikke vil blive givet, hvis han ved Efterladenhed eller slet Opførsel maatte have givet Anledning til Misfor­nøjelse.

§ 5.

Enhver Discipel medbringer hver Dag de fornødne Bøger og Apparater, og tager dem hjem med sig igjen, naar Underviisningen er endt om For- og Eftermiddagen. Ingen Discipel maa skrive Noter i sine Læres eller Læse­bøger uden Lærers Tilladelse; alle sli­ge ulovlig beskrevne, saavel som besudlede Bøger kasseres, foruden at Sli­gt paadrager Trettes­fættelse og Straf.

§ 6.

Enhver Discipel afleverer til rette Tid de ham opgivne skriftlige Arbejder, og disse maae være ordentlig skrevne. For Ordens Skyld og for at forebygge Forverling er en vis Farve bestemt for hvert Fag.

§ 7.

Under Underviisningen maa herske Rolighed og Opmærksomhed, og Enhver maa afholde sig fra al uvedkommende Tale og Beskjæftigelse.

§ 8.

Hvo som bestadiger nogetsomhelst af Skolens Inventar

rium, skal erstatte Skaden og paadrager sig desuden Straf, naar en saadan Bestadigelse er skeet af Ledsindighed eller Raadsbed. Enhver Discipel er ansvarlig for sin Plads, og skal, dersom han ved sin Ankomst paa Skolen skulde forefinde nogen Bestadigelse paa Bord eller Bænke o. s. v., ufortøvet melde det for Rector eller Inspector.

§ 9.

Imellem hver Time tilstaaes Disciplene 5 Minuter til Forskikkelse, og efter Kl. 10 15 Minuter. I disse Mellemrum overlade samtlige Disciple Klasserne, som imidlertid udlustes, og gaae rolig ned paa Legepladsen, hvis Vejret tillader det. Duffer Nogen formedelt Upasselighed at forblive i Klassen, naa Tilladelse dertil indhentes. Ingen maa i Friquarteret eller de andre Mellemrum imellem Timerne uden Tilladelse overlade Skolen.

§ 10.

Paa Vejen til og fra Skolen iagttage Disciplene etømmeligt Forhold. Støjen, uanstændig Skrigen, Legen paa Gaden eller Slagsmaal forbydes strengt, og paadrager de paagjældende Straf.

§ 11.

Characterbøgerne maae behandles med Orden og altid overvises Forældre eller Børge i rette Tid, og hver Mandag behørig paategnede leveres tilbage til Inspector. Forvanskning af Characterbøgerne paadrager Disciplene alvorlig Straf.

§ 12.

Samtlige Skolens Disciple, undtagen nederste Klasse, er forpligtede til Kirkegang efter Tur, og indtil videre ind-

delte i 2 Hold. Det forventes, at de ogsaa udenfor disse bestemte Tider ville flittig besøge Kirken.

§ 13.

Alle Disciple ere naturligviis lige i Henseende til Pligter og Rettigheder, hvorfor al Haardhed og Raadhed af de ældre Disciple imod de yngre og nyoptagne strengt forbydes.

§ 14.

Ligesom den flittige og i sine Pligters Opfyldelse samvittighedsfulde Discipel vil af sine Lærere og Foresatte vise ikke blot Agtelse og Tillid, men ogsaa udmærkes fremfor de dovnere og mindre sædelige, saaledes vil derimod den som gjør Brud paa disse Skolens Love og viser sig doven, forsømmelig, trodsig eller opførselig, paadrage sig Trettesættelser, alvorligere Advarslar og Straf.

Inventariet.

Af Inventarium er i Aarets Løb blot anskaffet: et Gaaltheeder med tilhørende Tavle og Stol, til den nyoprettede Klasse nogle geographiske og botaniske Kort til at ophænge paa Væggene; et lidet Mikroskop, 2 Stofcirkler og 2 Hovedlinsealer, 6 Fægteklinger, 6 smaae Lysplader, og et Tegneapparat af 52 koniske, runde, triangulaire og rectangulaire Figurer. Om Erholdelsen af en Væstesamling er ansøgt, men samme er afflaaet. Derimod ere for iaar 200 Rbd. bevilgede til et naturhistorisk Museum.

I sidste Aar er Følgende læst.

Dansk.

I Klasse: Molbech's Læsebog, S. 1—153, oplæst og analyseret. Det Væsentligste af Oppermanns Ind-

ledning giennemgaaet og repeteret. 2 Timer anvendtes ugentlig til Stiil. Desuden er i denne Klasse læst 15 Digte efter Barfods poetiske Læsebog. Der faaes især paa en reen og tydelig Oplæsning; af det større Pensum valgtes et mindre Stykke, som Disciplen hjemme maatte forberede sig paa at kunne gjøre noigtig Rede for. I Analysen gif man ud fra Sætninger, hvis enkelte Bestanddele maatte paavises og henføres til de respective Ordclasser. Forskiellen imellem Hoved- og Tiljætninger og disses Forbindelse fremhævedes; ligesom ogsaa Disciplenes Opmærksomhed, fornemmelig i det sidste Halvaar, jævnlig henvises til de tydske Former. Stilene rettedes paa Skolen og bestode især i Dictat, dog ogsaa, i den sidste Deel af Halvaaret, i at giengive en lært Fortælling.

II Klasse: Molbechs Læsebog, Side 105—209, oplæst og analyseret. Oppermanns Indledning læst og repeteret. Stiil 2 Timer ugentlig. 15 Digte efter Barfods poetiske Læsebog. Metoden i det Væsentlige som i 1ste Klasse, kun at der toges mere med af Sproglæren, og anstillede hyppigere Sammenligning med de tydske og franske Former. Stilene bleve skrevne og rettede paa Skolen og bestode deels i Dictat, deels i Reproduction, deels i Oversættelse fra Tydsk og Fransk.

III Klasse: Oppermanns Indledning læst og repeteret. Holsfs Læsebog anvendtes til Dvælses i Oplæsning og Analysering. 1 Stiil ugentlig.

- IV Klasse:** Den Danske Ordbannelselære gennemgaaet tildeels efter N. M. Petersen. Digtværkerne blev oplæste og gennemgaaede. 1 Stil ugentlig.
- V Klasse:** Grundtrækkene meddelte, deels af Mythologien i Almindelighed, deels navnlig af den nordiske. Det er især bleven fremhævet, at Mythologien ikke er et Aggregat af usammenhængende Forestillinger, men at den har en selvstændig indre Bevægelse og Udvikling. Enkelte af den nordiske Mythologies Kilde skrifter forelæste. Stil ugentlig.

Latin.

- III Klasse:** Cæsar de bello gallico, fra 1ste Bog, Cap. 21, til 5te Bog. Det for denne Klasse bestemte Pensum af Madvigs Grammatik, nemlig: Formlæren til Ordbannelselæren og et compendium af Syntaxen er læst og repeteret. De foresatte Pensum blev forud gennemgaaede af Læreren, og det i Timen gennemgaaede Stykke foresattes altid som Repetitions pensum til næste Gang. Under Analysen indvædes navnlig Ordsøiningslæren, medens man dog heller ikke undlod at sørge for, at den nødvendige Kundskab til Formlæren vedligeholdtes. 3 Stile udarbejdedes ugentlig. De blev rettede hjemme af Læreren saaledes, at Feilen antydedes, hvorpaa hver enkelt Stil blev gennemgaaet høit paa Skolen for hele Klassen. Mundtlige Øvelser i Extemporalstil afvekslede med de skriftlige og hjemme udarbejdede Stile.
- IV Klasse:** Ciceros 2 første philippiske Taler og Taleren fo

Roscio, samt Livius tredie Bog. Heraf bleve kun de 2 førstnævnte Taler forud gienneemgaaede, medens det øvrige i Reglen først under Examinationen blev oplyst og forklaret. Desuden have de enkelte til en vis maanedlig Dag, paa egen Haand, ligesom i øverste Klasse, læst eller repeteret forskjellige Bøger af Cæsar og Taler af Cicero eller noget af Livius. Madvig's Sproglaere er, med faa Undtagelser heelt gienemlæst til Berøslæren, og desuden nogle Dele repeterede i større Affnit.

Af Bojesens rom. Oldsager er læst forfra til Retsvæsnets, samt af dette tillige et Udvalg af de S S, som især fandt Anvendelse under Læsningen af Ciceros Taler.

Stile bleve udarbejdede to Gange ugentlig hjemme og i det mindste een Gang paa Skolen. I passende Mellemrum verledes med Berøstøner, der almindelig udarbejdedes paa Skolen. Jævnlig foretoges ogsaa mundtlige Stiløvelser og Memoreren af de rettede Stile.

V Klasse: Dimittenderne opgave af Cicero Oratio pro Sexto Roscio, pro rege Deiotaro, Philippicar. I et II; Tuscul: Qvæstion: 1, 2, 3; De senectute, De amicitia. Livius: lib. 1, 2, 3. Sallust: Catilina et Jugurtha. Seneca: de brevitæ vitæ. Tacitus: Germania. Terentius: Andria, Phormio. Horatius: Odar. Lib. III, IV. Epistolar. Lib. I, II. Virgilius: Lib, I, II, III, IV. Ovidius: Metamorph. Lib I, II. Døg have ikke Alle læst Seneca, Tacitus eller

Sallustius. De Dyrige: Virgilius: I, II, III, IV. Horatius: Epistol. Lib. II. Cicero: Tuscul. Disput. Lib. I. Orat. pro Sexto Roscio. Livius: Lib. III.

Disciplene maatte forberede sig paa Alt uden foregaaende Giennemgang. De poetiske og philosophiske Bøger bleve fornemmelig baad omhyggeligere behandlede og omhyggelig repeterede. Ciceros Tale og Livius læstes cursorisk. Under Læsningen benyttedes Tregders Literairhistorie til stadige Henviisninger, medens Boiesens romerske Oldsager for største Delen lectiōnsviis læstes og i Sammenhæng giennemarbejdedes i 1 ugentlig Time. Ligeledes anvendtes i Reglen 1 Time om Ugen til at repeterere den latinske Ordsejningslære efter Madvig, eller til at examinere større Afsnit af Boiesens sejningslæren igiennem. Endvidere maatte Disciplene sædvanlig en Gang om Maanedes opgive et større Stykke f. Ex. en Tale af Cicero, en heel eller halv Bog af Livius eller Sallust, som de paa egen Haand havde læst eller repeteret fra tidligere Aars Læsning. Ugentlig 2 Stile, der bleve skrevne hjemmen men altid uden Undtagelse heelt bleve giennemgaaede mundtlig for den samlede Classe og derpaa enkeltviis, idet de antydede Feil forklarede og der blev paaaseet, at disse tilbørlig rettedes. Og denne Giennemgang for de Enkelte undlodes aldrig, undtagen naar Tiden ikke tillod, at de Alle kunde blive tagne for Endelig anvendtes i Almindelighed 2 samlede

ugentlige Timer til Berstion paa Skolen, uden Hiælpenidler, eller til Extemporalstiil (Skriftlig, kun enkelte Gange mundtlig) eller cursorisk Læsning af enkelte profaiske Stykker. Metriken blev ogsaa nviagtig giennemgaaet og stadig indøvet under Læsningen.

Græsk.

III Klasse: 1ste Partie, adspredte Stykker i Lunds Læsebog samt de 2 første Capp. af Xenophons Anabasis. Langes Grammatik, Formlæren.

2det Partie, adspredte Stykker i Lunds Læsebog. Langes Grammatik til Verba paa $\mu\tau$.

V Klasse: 1ste Partie, Xenophons Anabasis 1ste og 2den Bog. Homers Iliade 1 Sang. Odysseen 1 Sang.

2det Partie, Xenophons Anabasis 1ste Bog og 2den Bog Cap. 1—3, Langes Grammatik, Formlæren og enkelte Stykker af Syntaxen.

V Klasse: Dimittenderne angive Xenoph. Memorab. 1—2 Bog. Epictet. Herodot 9de Bog. Plutarchs Camillus. Iliaden 2—3 Bog. Odysseen 1—6 Bog. Joh. Evangelium. Apostlenes Gierninger.

De Dvrigte: Xenoph. Memorabilia 1—2 Bog. Iliaden 2—3 Bog. Odysseen 1ste, 2den, 5te Bog.

Samme Methode fulgtes som tilforn, i det der bestandig krævedes nviagtig Forstaaen af det Læste, og altid fordredes strengt Regnskab for de grammatiske Regler og Former baade i analogisk og anomal Henseende. Langes Gram-

matik repeteredes, Boiesens Antiquiteter og Brohms Haandbog i Mythologien læstes og repeteredes.

Hebraisk.

IV Klasse: 1ste Partie, Genesis Cap. 1—13. Lindbergs Grammatik, Formlæren.

2det Partie, Genesis Cap. 1—2. Lindbergs Grammatik til de uregelm. Verber.

V Klasse: Dimittenderne angive alle Genesis; de 2 øverste desuden de 12 første Capp. af Exodus.

De Døvrige: Genesis Cap. 26 til Enden. Hele Lindbergs Grammatik læstes og repeteredes.

Religion.

I Klasse: Herslebs mindre Bibelhistorie indtil Jesu Mirakler. L. L. Jensens Samling af Bibelsprog de 3 første Capp. Hvert Pensum er forfærdiget og gennemgaaet og forklaret og, saa ofte Tiden har tilladt det, ere Disciplene vrede i at efterforslaae Stederne i Biblen og have deri læst større eller mindre Stykker, hvor Sammenhængen kunde bidrage til, lettere at forstaae de Vers i Samlingen, som de skulde lære. 20 Psalmer, valgte med Hensyn til Indholdet af Bibelsprogene eller Aarets Festsdage, ere lært udenad.

II Klasse: 1ste Partie, Balles Lærebog, 1ste, 2det, 3die, 6te Cap. Herslebs større Bibelhistorie forfra til 5te Periode.

2det Partie, Balles Lærebog 1ste, 2det, 3die

Cap. Herølebs Bibelhistorie 3die og 4de Periode.

II Klasse: 1ste Partie, Fogtmanns Lærebog forfra til Trinitetslæren. Herølebs større Bibelhistorie fra 6te Periode i det Gamle til 3die Afsnit i det Nye Testamente.

2det Partie, Balles Lærebog forfra til Pligterne i de enkelte Stænder. Herølebs større Bibelhistorie de 2 første Perioder.

For at oplive og anskueliggjøre det Læste benyttedes jævnlig Fabers Moralisk Christelig Læsebog.

V Klasse: 1ste Partie, Fogtmanns Lærebog forfra til Pligterne mod vort Legeme, og Herølebs større Bibelhistorie, det Gamle Testamente.

2det Partie, Fogtmanns Lærebog Indledningen og første Capitel. I Herølebs Bibelhistorie det Gamle Testamente.

I denne som i sidstnævnte Klasse lærtes nogle Psalmer til Festerne eller i Ferien.

V Klasse: Dimittenderne angive Fogtmanns Lærebog og Herølebs Bibelhistorie.

De Øvrige, Fogtmanns Lærebog fra Cap. 3 til Enden og i Herølebs Bibelhistorie det Nye Testamente.

Historie.

I Klasse: Den gamle Historie og Middelalderens indtil Valdemarernes efter Rosods fragmentariske Haandbog.

II Klasse: Baade den gamle og Middelalderens Historie, samt den Nyere indtil Carl den Tolvte, efter samme Haandbog.

- III Klasse: Danmarks Historie indtil Reformationen efter Allens Lærebog.
- IV Klasse: Danmarks og Norges Historie efter Allens Lærebog og Kosfods Udtog.
- V Klasse: Dimittenderne opgave hele Danmarks Historie og Verdens Historie efter Allen og Kosfod.

De Dvrige have i sidste Aar læst Preussens, Polen, Ungarn, Tyrkiet, det østromerske Keiserdømme, Arabien, Persien, Mongoliet, China, Portugal, Spanien, Nederlandene, Schweiz og Italien efter Kosfod, hvortil er tilføiede nogle Tillæg.

Fra det nye Skoleaars Begyndelse vil Fremgangsmaaden, som i sidste Halvaar saavidt muligt er forberedt, blive følgende: I første Klasse gennemgaaes de vigtigste Punkter af Danmarks Historie ved mundtlig Underviisning. I anden og tredje læses de vigtigste Begivenheder af den almindelige Verdenshistorie, saaledes at den fragmentariske Underviisning afflutes ved Overgangen til fjerde Klasse. Kosfods fragmentariske Haandbog lægges til Grund. I fjerde Klasse gennemgaaes hele Danmarks Historie efter Allens Lærebog. I femte og sjette Klasse læses Verdenshistorien indtil videre ethnographisk efter Kosfods Udtog, dog saaledes, at den synchroonistiske Methode, under selve Underviisningen, saavidt muligt forenes med den ethnographiske, ved stadig at fremhæve de store Vendepunkter i Historien og indensfor disse at betragte Staterne i deres indbyrdes Forhold. Derimod

ansees det ikke for tilraadeligt at benytte Estrups Lærebog i Underviisningens sidste Aar, hvor meget der end kunde tale herfor, fornemmelig paa Grund af, at den øverste Klasse er toaariig. Ligeledes meddeles mundtlig de vigtigste Momenter af Kulturhistorien. At Landkortene altid benyttes, er en Selvsølge.

Geographie.

- I Klasse:** Almindelig Oversigt over den physiske Jordbeskrivelse og alle Verdensdelene mundtlig meddeelt. Frankrig, Schweiz og Italien efter Munthes Lærebog udgivet af Belschow.
- II Klasse:** Munthes Lærebog fra Nederlandene til Asien.
- III Klasse:** Samme Lærebog fra Tydskland til Asien.
- V Klasse:** Europa indtil Spanien efter den af Ingerslev udgivne Haandbog.
- V Klasse:** Dimittenderne angive hele Geographien efter Ingerslev og Munthe.

De Dvrige Amerika og Australien efter Munthe, og Norge, Sverrig, Rusland, Spanien, Schweiz, Italien, Tyrkiet og Grækenland efter Ingerslev.

Bed den geographiske Underviisning lægges fornemmelig Vind paa, at bibringe Disciplene en klar Forestilling om Jordens Stilling i Solsystemet og dens Udseende, et Overblik over Landenes naturlige Bestaafenhed og eienommelige Forhold og over de physiske Forholds Indflydelse paa Menneffets Udvikling*).

*) Det har altid været Forf. en Yndlingstanke og Hovedstræben, saameget som muligt, at bringe Skolen i Forbindelse med Livet, det

Derimod ansees for mindre hensigtsmæssigt at bebyrde Hukommelsen med altfor mange Details af den politiske Geographie, naar kun de vigtigste Ting, saavelsom de historisk bekiendte Steder bestandig indprentes ved gjentagen Repetition. Et Omrids af den gamle Geographie meddeles, ligesom den europæiske Midalderens Landforhold beskueliggjøres ved Kort.

I de særskilte Classer gaaes frem paa følgende Maade: I første Klasse meddeles ved mundtlig Underviisning, under Benyttelse af de ophængte Sydovske Kort, en almindelig Oversigt over Jorden som Planet, Fordelingen af Land og Vand, Landjordens Overflade, d

---

døde Bogstav i Forbindelse med den levende Verden. Derfor har jeg stedsse søgt at bringe Underviisningen af hvilket som helst Slags i Sprogslæren, som Historien og Religionen i Anvendelse paa de daglige Phænomener og Forhold, det vi tale, tænke, erfare og gaa igennem hver Stund vi leve, og lade det ene forklare og besyrlige det andet. Derfor har jeg stedsse indført Naturhistorie blandt Læregienstandene, da Naturen ligger alle saa nær og Kiendskab til den spreder Lyset til alle Sider. Derfor har det været mit høieste Ønske, at begynde al Underviisning med Jordbeskrivelse, at knytte den geographiske, naturhistoriske og verdenshistoriske Underviisning saa nær sammen som muligt. Thi Livet foder paa Jorden og dens klimatiske saavelsom andre locale Forhold betinge saa uendelig meget Levemaadens, Sædernes, Konstens, Krigenes, Folkevandringerne og Historie, som for en overfladisk Betragtning staar isoleret, men som den Unge snart glæder sig ved, at blive opmærksom paa og erkende som aldeles afhængigt af hinanden. Til den physiske Geographie bør derfor vistnok baade Naturhistorie og Verdenshistorie paa det nøieste knyttes. Og dette haaber jeg, ved forenede Beskræftelser, som og ved Benyttelse af Schouws Europa, Bogels Atlas, de Sydovske Kort, Cansteins Planteglobus og lignende Arbejder, mere og mere skal lykkes og vise sig frugtbart. R.

vigtigste Producter, de forskjellige Menneſkeracer, ſamt en almindelig Angivelse af alle enkelte Riger og Stater i hver Verdensdeel, ſamt Have, Bugter og Stræder. Ved Underviisningen vil der fornemmelig blive taget Hensyn til Ehriges Lærebog, ſaa at Disciplene hjemme, efter den, kunne indprente ſig de vigtigſte Puncter af det Foredragne.

I anden Claffe paabegyndes og i tredie ſluttes Europas Geographie efter Munthes Lærebog. I ſjerde Claffe læſes de andre Verdensdele efter ſamme Lærebog med enkelte Tilføiſelser. I femte og ſiette Claffe læſes igjen Europa efter Jagerslev og de andre Verdensdele repeteres efter Munthe. Til de af Reichſtenſtern givne Vink i hans Bog om den geographiſke Underviisning tages jævnlig Hensyn.

Arithmetik.

- I Claffe: De fire Species i hele, brudne og benævnte Tal, hvilke Regningsarter ere indøvede ved ſimple Reguladetri-Opgaver.
- II Claffe: Decimalbrøf, ſammensat og omvendt Reguladetri, ſamt forſat Indøvelse af det tidligere lærte ved ſammensatte Opgaver, de ſaakaldte Huusholdningsexempler.
- III Claffe: Foruden Opgaver af ſamme Slags ſom i foregaaende Claffe er her lært forkortet Multiplikation og Division med Decimalbrøfer, Rente af Rente, Tals Oploſning i Factorer, ſtvørſte fælleds Maal, Bogſtavregning og Kvadratrodens Udbragning.

Ved Regne-Underviisningen bruges ingen Lærebog. Opgaverne vælges saaledes, at de saavidt muligt kunne være baade Forstandsbøvelser og speciel Forberedelse til den følgende Underviisning i Arithmetik og tillige give Færdighed i at udføre de i det daglige Liv forekommende Regninger. En Time hver eller hveranden Uge er anvendt til Hovedregning.

IV Klasse: Ursins Arithmetik indtil Læren om Proportioner, samt Ligninger af første Grad med een og flere Ubekjendte.

V Klasse: Hele Ursins Arithmetik. Adskillige Partier navnlig om Brøks Forvandling til Decimalbrøks og omvendt, om Rækkebrøks, Potenser og Rødder samt Logarithmer, ere giennemgaaede efter et skrevet Tillæg, nærmest overensstemmende med P. C. Bergs Mathematik.

I næste Skoleaar vil formeentlig i 4de eller 5de aarige Klasse og senere maaskee allerede i 3die benyttes A. Steens „Elementair Arithmetik“ og derefter i de følgende Classer: P. C. Bergs „De første Grunde i den almindelige Mathematik.“

Geometrie.

I Klasse: En Time ugentlig geometrisk Tegning. Efter de almindeligste geometriske Begreber vare mundtlig forklarede, have Disciplene ved Hjælp af Paæser og Lineal med Blyant udført alle Slag simple geometriske Constructioner, som de 4 Regningsarter med rette Linier og Vinkler, at opreise og nedfælde lodrette Linier, tegne regu-

lære Polygoner i Cirkler, omstrive Cirkler om Triangler, construere Triangler af 3 givne Stykker, Polygoner congruente med givne osv. Læreren har leveret hver Discipel et Blad med en Mængde numererede Linier og Vinkler og derefter opgivet dem, hvilke Størrelser, de skulde benytte, hvorhos han dog sædvanlig først har udført Constructionen med Kridt paa den op-
hængte Table.

II Klasse: En Time ugentlig er anvendt ligesom i foregaaende Klasse, kun at der efterhaanden er givet sværere Opgaver. Mod Slutningen af Aaret ere Figurerne i P. C. Bergs „Lærebog i den plane Geometrie“, som skal bruges i den følgende Klasse, benyttede som Fortegninger.

III Klasse: Da den Grundvold for den geometriske Underviisning, som herefter vil være lagt ved geometrisk Tegning, endnu savnedes, er den største Deel af Aaret anvendt til de samme Constructioner som i de foregaaende Klasser, og Geometriens er sat i Forbindelse med Regning ved retliniede Figurers Udmaaling. Mod Slutningen af Aaret begyndtes paa Bergs Geometrie, hvoraf kun lidet mere end Indledning er læst. Denne Bog agtes nu, efterhaanden som Disciple lene rykke op, indført ved Underviisningen.

IV Klasse: Ursins Geometrie indtil Anvendelse af Læren om Proportioner.

V Klasse: Ursins Geometrie heelt giennemgaaet.

Endsk.

I Klasse: Kunges mindre Læsebog, S. 29—111.; efter

Hiorts mindre Grammatik de regelrette Former. Stil 1 Time ugentlig. Ligesom i Danmark saaes der strengt paa en rigtig Dplæsning og Udtale. Fremgangsmaaden med Analysen de samme, kun at der nu og da retroverteredes. Stilunderviisningen bestod i Dictat og Stilerettedes som de danske. Grammatiken havde ingen særskilt Time, men til hver Time maatte læses et lidet Pensum af denne.

II Klasse: Rungs mindre Læsebog S. 197—220. Hiorts Læsebog S. 21—53. Hele Formlæren absoveredes efter Hiorts mindre Grammatik. Stil 2 Timer ugentlig. Fremgangsmaaden sluttede sig til den, der anvendes i første Klasse. De syntaktiske Regler søgte man at vække Disciplinens Opmærksomhed for under Analysen, ligesom man ved Stilen navnlig søgte at indføre Formlæren i det Rungs og Zürs's Materialier lagdes til Grund. Nu og da dicteredes, ligesom i første Klasse, Tydsk til Nedskrivning.

III Klasse: Rungs mindre tydske Læsebog, S. 137 til Grund og Hiorts Læsebog forfra til S. 40. De Disciplene havde læst Meiers tydske Grammatik tidligere, saa beholdtes den og læstes helligjennem. Men da de ikke før havde frev Tydsk, begyndtes, ligesom i de foregaaende Klasser med Rungs og Zürs's Materialier, kun noget større Pensum. Nøiagtig Oversættelse og Analyse kunde her saameget mere fordres, for Disciplene alle havde begyndt at tyde Latin og mere Tid kunde udelukkende anvendes paa de uregelmæssige Former. Endeel mindre Digt

lærtes udenad, for at vænne Organ og Dre mere til det fremmede Idiom. Stilene udarbejdedes og rettedes hjemme eengang hver Uge.

V Klasse: Rungs større Læsebog, forfra til Side 143. Meiers Grammatik. Stil eengang ugentlig, efter Bresemanns Materialier, skreves og rettedes udenfor Skolen. Synonymer og tilfældige Formligheder paavistes og skielnedes, vanskeligere Constructioner opløstes og især uregelmæssige Former indøvedes, ligesom en rigtig Dplæning og Betoning indskærpedes, for allerede deraf at erfare, hvorvidt Discipelen forstod det Læste.

V Klasse: De Bøger, som skulde læses, overlodes til Disciplenes eget Valg, og saaledes bleve af forskellige giennemgaaede: Göthes Iphigenie auf Tauris, Göz von Berlichingen, Clavigo, Die Mitschuldigen. Körners Gedichte, 2 Bde. Schillers Don Carlos, Die Räuber, Die Braut von Messina, Marie Stuart, kleinere Gedichte, Geschichte des dreißigjährigen Kriegs. Voss's Louise. Gessners Abels Tod. Tiecks Phantastien über die Kunst. Anthologie der Deutschen Classiker. Herkulanum und Pompeji, mit Abbild., 2 Thele. Claudius Wandsbeckers Bothe. Eine Reise durch Italien. Eine Reise durch Schweden und Norwegen m. fl. Jævnlig foretoges mundtlige Oversættelser baade fra Dansk til Tydsk og fra Tydsk til Dansk. 1 Stil skreves og rettedes hjemme hver Uge. Grammatik læstes og repeteredes meest efter dicterede Regler og Undtagelser.

Fransø.

- II Klasse:** Borrings Læsebog for Mellemklasserne læstes forfra til S. 30. Af Abrahams Grammatik Bøiningslæren til de uregelmæssige Verber med Forbigaaelse af enkelte Anmærkninger. 1 Time ugentlig anvendtes til Dictat efter de Læste.
- III Klasse:** Samme Læsebog S. 1—40. Af Abrahams Grammatik Bøiningslæren og Ordsviningslæren. I 2 Timer maanedlig indøvedes den franske Orthographie ved Dictat.
- IV Klasse:** Borrings Læsebog S. 151—204, og af sammes Etudes litteraires Side 1—62, Side 133—167. Af Abrahams Grammatik Bøiningslæren og Orddannelselæren. 1 Time ugentlig anvendtes til skriftlig Indøvelse af Formlæren. De foresatte Pensaa bleve ikke giennemgaaede førend under Examinationen. Særskilte Timer anvendtes ikke til Sproglæren, men en Deel af hver Time benyttedes til denne, ligesom man ogsaa foruden at indøve Formlæren nøiagtig tillige under Læsningen søgte at giennemgaae det Vigtigste af Ordsviningslæren praktisk ved Exempler.
- V Klasse:** Af Alfred de Vignys Cinq-Mars læstes fra S. 172—320. Af Abrahams Sproglære Orddannelses- og Ordsviningslæren. Den ene af de 2 ugentlige Timer anvendtes til Oversættelse fra Fransø til Dansk, hvorved man navnlig søgte at fremhæve de for det franske Sprog eiendommelige Udtryk og Forbindelser, samt paa visse de beslægtede Ord og Rødderne i andre

Sprog; den anden Time brugtes til Oversættelse fra Dansk til Fransk, der altid foretoges mundtlig. Grammatik læstes i begge Timer.

Naturhistorie.

I Klasse: Pattedyr og Fugle efter Strøms Naturistorie. Det Systematiske er ikke blevet fremhævet; men det har navnlig været Formaalet at vække Anskuelsen om det dyriske Liv og dets forskellige Fremtrædelsler.

I III IV Klasse: I det den naturhistoriske Underviisning efter en anden Methode er begyndt forfra, er en Deel af Vinterhalvaaret i alle Classer bleven anvendt til at forklare og gjennemgaae den menneskelige Organisme, som det nødvendige Grundlag for Zoologien; dernæst ere, med Benyttelse af Drejers og Bramsens Lærebog, de 2 hvieste Classer af Veendyrene læste i systematisk Orden.

Bibliotheket

Indvides bestandig i de Retninger, hvortil Trangen maatte synes størst, Defecter suppleres og løse Blade eller Hæfteskrifter indbindes, ligesom og endeel Kort, som Skolen har nødvendig Brug for, efterhaanden anskaffes, opslæbes og ferniseres.

Dets Indtægt var . . . . . 128 Rbd. = ƒ.

Dets Udgift til Indkøb, Indbinding, Catalog

og Dækning af f. A.s Underbalance var . 181 — 5 -

Altsaa Underbalance . . . . . 53 Rbd. 5 ƒ.

Om blive at refundere Skolekaøsen.

Skolekassens Indtægter og Udgifter i 1847.

A. Hovedkassens Beholdning fra 1846 var	561 Rbd.	64	sk.
Indtægt	6,599	—	92
	<hr/>		
	7,161 Rbd.	60	sk.
Udgift til Lønninger, Pensioner, Skatte-			
ter, Reparationer, Brænde, Lys osv.	6,722	—	83
	<hr/>		
	Beholdning	438 Rbd.	73 sk.
B. Stipendiekassens Indtægt	750	—	80
Udgift (hvoraf paa Rente udsat 252 Rbd.)	717	—	2
	<hr/>		
	Beholdning	33 Rbd.	78 sk.

Ved forestaaende offentlige Examen begynde de skriftlige Prøver Torsdagen d. 22de Juli og fortsættes til Løverbagen den 24de incl., i de forskjellige Classer, Formiddag og Eftermiddag.

Den mundtlige Prøve fortsættes fra Mandagen d. 26de til Løverbagen d. 31te Juli, om Formiddagen fra Kl. 9—12, Eftermiddagen fra Kl. 2½ til 5½, i følgende Orden:

1 Børelse. 2 Børelse. 3 Børelse.

Mandag...	Form. V. Latin.	IV. Fransk.	III. Hist. Geogr.
	Efterm. V. Hist. Geog.	IV. Mathem.	III-II. Fransk.
Tirsdag...	Form. V. Græsk.	IV. Latin.	III. Mathemat.
	Efterm. IV. Hist. Geog.	III. Religion.	II-I. Naturhist.
Onsdag...	Form. V. Religion.	IV-III. Naturh.	II-I. Dansk.
	V. Fransk.	IV. Tydsk.	II-I. Religion.
Torsdag...	Form. V. Hebraisk.	III. Latin.	II-I. Regning.
	V. Tydsk.	IV. Hebraisk.	II-I. Tydsk.
Freitag.....	Form. IV. Religion.	III. Græsk.	II-I. Hist. Geog.
	V. Mathem.	IV. Græsk.	III. Tydsk.
	Kl. 6½—7½ Sangprøve.		
Løverbagen.	Form. Kl. 8—9 alle Classer Gymnastik.		

Samme Dag, den 31te Juli, om Formiddagen Kl. 10, begynder Prøven med de nyanmeldte Disciple og fortsættes hele Dagen.

Tirsdagen d. 31te August, Formiddagen Kl. 11, foretages Translocationen med sædvanlig Høitidelighed.

Onsdagen d. 1ste September begynder Underviisningen for det nye Skoleaar. Skulde et forestaaende Bygningsarbejde foranledige nogen Forandring i de 2 sidste Bestemmelser, saa skal samme vorde bekiendtgjort i Stiftsavisen.

Disciplenes Slægtninge og Børgere, enhver Skolens og Ungdommens Ven indbydes herved ærbødigst til at bære denne offentlige Prøve med deres opmuntrende Nærværelse.

Nykøbing Cathedralsskole, den 15de Juli 1847.

C. P. Rosendahl.
